

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**YDINASEET VENÄJÄN ULKO- JA PUOLUSTUSPOLITIIKAN VÄLI-
NEENÄ**

Tutkielma

Kapteeni
Mikko Kokkonen

Esiupseerikurssi 61
Maasotalinja

Huhtikuu 2009

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Esiupseerikurssi 61	Maasotalinja
Tekijä	
Kapteeni Mikko Kokkonen	
Tutkielman nimi	
Ydinaseet Venäjän ulko- ja puolustuspolitiikan välineenä	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Strategia	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Huhtikuu 2008	Tekstisivuja 38 Liitesivuja 2
TIIVISTELMÄ	
<p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten Venäjän sotilaallinen ja poliittinen johto sekä tutkijat tuovat lausunnoissaan esiin Venäjän mahdollisuuden käyttää ydinasetta. Tutkimus perustuu konstruktivistiseen teoriaan ja tutkimusmenetelmänä on ollut diskurssianalyysi. Lähteinä on käytetty pääasiassa venäjänkielistä julkista materiaalia, jota on haettu internetin EastView – tietokannasta ja osin täydennetty muulla internetistä saatavalla materiaalilla.</p> <p>Tutkielma on rajattu presidentti Putinin toisesta kaudesta alkaen vuoden 2008 loppuun. Tutkimuksen pääkysymyksenä on miten Venäjän johto käyttää retoriikassaan ydinasepotentiaalia politiikan välineenä. Alakysymyksinä ovat: Miten Venäjä on tuonut ilmi mahdollisuutensa käyttää ydinasetta, käyttääkö Venäjä ydinpelotetta uhkailuun, miten ydinaseet vaikuttavat Venäjän ulkopoliittiseen käyttäytymiseen, miten ydinaseiden olemassaolo ilmenee ulkopoliittisessa käyttäytymisessä suhteessa ydinase/ydinaseettomiin valtioihin, mikä tarkoitus ydinaseiden esille tuomisella on Venäjän ulkopoliitikassa, mihin Venäjä tarvitsee mielestään ydinaseita ja esiintyykö eri toimijoiden diskursseissa eroja suhtauduttaessa ydinaseeseen.</p> <p>Keskeisimpänä tuloksena on, että Venäjä korostaa ydinasepotentiaaliaan, mutta ei suoraan tuo julki sen käyttömahdollisuuksia tai –tapoja. Poliitikassa ydinase on aivan keskeinen elementti, joka on Venäjän valtion suvereniteetin takaaja. Oleellimmat diskurssirakenteet ovat kansainvälisten sopimusten noudattaminen ja potentiaalinen korostaminen. Suoraa uhkailua ei esiinny, mutta uhkailuun viittaavissa lausunnoissa on havaittavissa ydinaseiden sijoittamiseen liittyviä kokonaisuuksia.</p>	
AVAINSANAT	
Venäjä, ydinase, pelote, ydinpidäke	

YDINASEET VENÄJÄN ULKO- JA PUOLUSTUSPOLITIIKAN VÄLINEENÄ

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	TUTKIMUSOHJELMA.....	1
1.2	TUTKIMUSMENETELMÄ JA LÄHTEET.....	2
1.3	VENÄJÄN YDINASEPOLITIIKAN TAUSTA	4
2	YDINASEET SOTILAIEN DISKURSSEISSA	5
2.1	VUOSI 2004.....	5
2.2	VUOSI 2005.....	7
2.3	VUOSI 2007.....	11
2.4	VUOSI 2008.....	12
2.5	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	15
3	YDINASEET POLIITIKOIDEN DISKURSSEISSA	18
3.1	VUOSI 2004.....	18
3.2	VUOSI 2005.....	18
3.3	VUOSI 2006.....	19
3.4	VUOSI 2007.....	20
3.5	VUOSI 2008.....	22
3.6	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	23
4	YDINASEET TUTKIJOIDEN DISKURSSEISSA	26
4.1	VUOSI 2004.....	26
4.2	VUOSI 2005.....	29
4.3	VUOSI 2006.....	29
4.4	VUOSI 2007.....	30
4.5	VUOSI 2008.....	32
4.6	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	33
5	KATSAUS VENÄJÄN YDINASEPOLITIikkaAN VUODEN 2009 ALUSSA.....	34
6	PÄÄTELMÄT.....	36

LÄHTEET

LITTEET

YDINASEET VENÄJÄN ULKO- JA PUOLUSTUSPOLITIIKAN VÄLINEENÄ

1 JOHDANTO

Tässä tutkimusraportissa tarkastellaan venäläisten sotilaiden, poliitikkojen ja tutkijoiden lausuntoja ja artikkeleita ydinasepolitiikasta. Tutkimuksessa on kolme päälukua, joissa on esitetty em. ihmisryhmien lausuntoja kronologisessa järjestyksessä, jotta lukuja on helpompi vertailla keskenään ja yhdistää kunkin vuoden lausunnot keskeisiin poliittisiin tapahtumiin maailmalla.

1.1 Tutkimusohjelma

Tutkimuksen pääkysymyksenä on miten Venäjän johto käyttää retoriikassaan ydinasepotentiaalia politiikan välineenä.

Alakysymyksinä ovat

- 1) Miten Venäjä on tuonut ilmi mahdollisuutensa käyttää ydinasetta
- 2) Käyttääkö Venäjä ydinpelotetta uhkailuun
- 3) Miten ydinaseet vaikuttavat Venäjän ulkopoliittiseen käyttäytymiseen
- 4) Miten ydinaseiden olemassaolo ilmenee ulkopoliittisessa käyttäytymisessä suhteessa ydinase/ydinaseettomiin valtioihin
- 5) Mikä tarkoitus ydinaseiden esille tuomisella on Venäjän ulkopoliitiikassa
- 6) Mihin Venäjä tarvitsee mielestään ydinaseita
- 7) Esiintyykö eri toimijoiden diskursseissa eroja suhtauduttaessa ydinaseeseen

Tutkimus rajataan ajallisesti koskemaan vuosia 2004 – 2008 ja erityisesti presidentti Putinin jälkimmäistä ja presidentti Medvedevin ensimmäistä kautta. Tällöin Venäjän talouskasvu on

ollut mittavaa ja se on määrätietoisesti pyrkinyt suurvallaksi. NATO on levittäytynyt tällä ajanjaksolla lähemmäs Venäjän rajaa ja Venäjä on ottanut jyrkästi kantaa eri maiden liittymispyrkimyksiin.

Maantieteellisesti keskitytään Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin vaikuttaviin asioihin, paitsi jos muualle viittaavalla lausunnolla katsotaan olevan merkitystä myös em. alueille. Venäjän sisäisiä asioita, esimerkiksi toimijoiden kamppailua asemasta ja vallasta Venäjällä, ei tutkita, vaan keskitytään etsimään ulkosuhteisiin vaikuttavia tapauksia.

Aseistuksen osalta pyritään löytämään tietoja INF -sopimuksessa kielletyistä maasta laukaistavista aseista, joiden kantama on 500km-5500km. Sopimus allekirjoitettiin 1987 ja se on toimeenpantu.¹ Kuitenkin Venäjän tavanomaiset asevoimat ovat olleet Neuvostoliiton hajotamisen jälkeen rappiutilassa, mitä vajausta on paikattu ydinasevoimilla. Tutkimus pyrkii löytämään viitteitä siitä, onko Venäjällä jäljellä tai onko se kehittänyt sopimuksen kieltäviä aseita.

1.2 Tutkimusmenetelmä ja lähteet

Työtä lähestytään konstruktivismin mukaisesta näkökulmasta. Koska tutkimuksella halutaan tietää missä merkityksessä ydinaseet esiintyvät Venäjän johdon diskurssissa, tutkimusmenetelmänä on diskurssianalyysi. Vastattaessa tutkimuskysymyksiin pyritään diskurssianalyysillä ymmärtämään Venäjän toimia. Tällöin on huomioitava missä yhteydessä ja mille yleisölle kukin toimija on lausuntonsa antanut. Tutkimus on hyvin kontekstisidonnainen ja usein lähteistä on poimittu vain osia laajoista kokonaisuuksista. Esimerkiksi presidentti on voinut puhua asevoimien kehittämisestä, jolloin hän on maininnut ydinaseet vain muutamassa lauseessa.

Diskurssilla tarkoitetaan tässä kielenkäyttöä ihmisten välisenä vuorovaikutuksena ja vakiintuneena tapana käyttää kieltä määrätyissä ympäristöissä. Tieteelliseksi diskurssiksi lasketaan erilaiset tieteelliset esitykset ja samaa aihepiiriä koskevat tekstit. Tällöin tekstit itsessään muodostavat diskursseja. Diskurssianalyysissä analysoidaan sosiaalisissa tilanteissa tuotettu sosiaalista todellisuutta tulkitsemalla tekstiä ja tutkittavan ilmaisun merkityksiä. Oleellista on lausuntojen kyseenalaistaminen ja pyrkimys osoittaa asioiden voivan olla toisinkin.²

¹ <http://www.fas.org/nuke/control/inf/index.html>

² <https://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348625202/1194356849706.html.stx>

”On huomattava, että neutraaleinakin käyttämämme sanat lataavat kohteisiinsa piileviä oletuksia siitä, mitä pidetään luonnollisena. Meidän on vaikea havaita tietyn kulttuurin jäsenenä sanojen konstruktiiivista ominaisuutta, jonka vuoksi esimerkiksi tietyn organisaation tai ammattiryhmän jäsenet rakentavat helposti diskursiivisesti omia toimintakäytäntöjään itsestään selvyytenä. Diskurssianalyysia tekevän tutkijan yksi keskeinen tehtävä on tällaisten luonnollisena pidettyjen konstruktoiden vakiintumisen ja vaihtelun näkyväksi tekeminen.”³

Kysymyksiin on haettu vastauksia pääosin sanoma- ja aikakauslehdistä. Tällöin EastView – tietokannan englannin ja venäjänkieliset artikkelit ovat olleet päämateriaalina. Koska tutkimuksessa on haluttu erityisesti venäläinen näkemys, lähes kaikki lähteet ovat venäjänkielisiä. Englanninkielistä materiaalia on käytetty lähinnä tukemaan tai hakemaan eroja esitettyihin kannanottoihin. Internet-lähteinä on käytetty eri virastojen ja tutkimuslaitosten sivuja. Erityisesti Venäjän poliittisen ja sotilaallisen johdon antamat lausunnot ja puheet ovat olleet merkittävä lähde etsittäessä tuoreinta näkökantaa. Tällöin kysymyksessä ovat olleet Venäjän presidentin, ulkoministeriön ja puolustusministeriön viralliset internet-sivut. Tutkimuksessa lähteitä on vain harvoin käännetty suoraan suomeksi, mutta koska tutkimuksessa on pyritty säilyttämään venäläinen ajattelu- ja kirjoitustapa, on lähteessä ollut persoonamuoto jätetty alkuperäiseksi.

Ydinaseista kirjoitetaan Venäjällä hyvin paljon. Valtaosa kirjoituksista käsittelee ydinpidäkkeen ongelmaa, aserajoitussopimuksia tai asetekniikkaa. Suoranaisesti ydinasepolitiikasta ei ole kirjoitettu, joten aineisto on koottu hyvin laajalta alalta. Päälukuihin on voitu selvittää vain hyvin lyhyesti, missä yhteydessä asia on tuotu julki. Erityisesti sotilaat kirjoittavat paljon ydinaseista, joten raportissa on käytetty lähteinä lähinnä kenraalin arvoissa palvelevia. Ensimmäisen luvun alussa on asian pohjaksi tuotu esiin eversti-tason näkemyksiä ydinpidäkkeen problematiikasta, koska ne on julkaistu tutkimuksen aikarajauksen alkuvaiheessa ja näin tuovat lähtökohdan venäläiselle ajattelulle. Lisäksi kyseiset everstit ovat ansioituneet tutkijoinakin.

Ongelmalliseksi voi muodostua venäläinen tapa olla erottelematta ydinasetta alakategorioihin retoriikassa. Venäläiset voivat puhua ydinpidäkkeestä yleensä, jolloin ei käy ilmi onko kyse lyhyen kantaman ohjuksesta tai ydintykistä. Tässä on huomattavaa, että Venäjällä ydinpeilotteen sijasta käytetään termiä ydinpidäke. Venäjän virallinen ydinasedoktriini on salainen, vaikka ulkomaalaiset tutkijat ovat voineet siitä jotain päätellä. Ydinaseen käyttöä pidetään

³ Metodix.com

mahdollisena tietyissä tilanteissa, mutta tutkijat ovat melko varmoja, että asetta ei kuitenkaan voitaisi käyttää molemminpuolisen tuhon vuoksi. Tämä tuo tutkimukseen ”tasapainoilemisen leiman”. Siis selvitetäänkö Venäjän ulospäin tarkoituksella antamaa kuvaa, kun todellisuus voi olla aivan toinen. Pelotteen säilymisen vuoksi on tietenkin luotava vastustajille tietoisuus, että valmistettuja aseita voidaan myös käyttää. Tällä tarkoitan tutkimuksen kytkeytymistä reaali maailmaan, eli että se ei ole liian abstrakti. Internetin käytön ollessa yhä laajempaa myös Venäjällä siellä julkaistaan aiempaa enemmän sotilaallista materiaalia. Aineiston käytössä tulee aina huomioida kirjoittajan mahdollinen halu antaa väärä kuva asiastaan.

1.3 Venäjän ydinasepolitiikan tausta

Neuvostoliiton hajoamiseen johtanut kehitys ja itse hajoaminen tekivät ajankohtaiseksi kysymyksen maan ydinaseiden hallinnasta, turvallisuudesta ja merkittävistä supistamismahdollisuuksista. Epävarmaksi koetun tilanteen selkeyttämiseksi USA ja Neuvostoliitto / Venäjä tekivät yksipuolisia supistamispäätöksiä ja esityksiä strategisten aseiden määrrien leikkauksista, jotka edellyttivät toimia molemmilta puolilta. Itsenäisten Valtioiden Yhteisö päätti Neuvostoliiton hajotessa, että sen ydinaseet säilytetään yhtenäisessä hallinnassa ja komennossa.⁴

Venäjä peri Neuvostoliiton valtavan ydinasearsenaalin ja otti vastatakseen niitä koskevat sopimukset. Presidentti Jeltsinin 1992 ilmoituksen mukaan Venäjä tuhoaa kaikki maalta laukaistavat ydinaseiden ydinkärjet (tykistöammukset, maamiinat, SS-21, FROG ja Scud –ohjukset) eikä valmista niiden tilalle uusia.⁵

Keskeisimmät ydinaseita koskevat kahdenväliset sopimukset ovat INF-, START- ja SORT –sopimukset. INF –sopimus on ensimmäinen ydinaseita koskeva sopimus, joka rajoitti aseiden määrää sen sijaan, että asetti enimmäismäärän, jota ei saanut ylittää. Sopimuksella rajoitettiin 500 – 5500 kilometriä kantavia maasta laukaistavia ballistisia ja risteilyohjuksia. Sopimuksen pohjalta Neuvostoliitto supisti yli 1800 ohjusta vuoden 1991 toukokuuhun mennessä.⁶

START I –sopimuksessa vuodelta 1991 sovittiin ydinaseiden vaiheittaisesta vähentämisestä vuoteen 2001 mennessä. Joulukuussa 2001 todettiin osapuolten toteuttaneen sopimuksen vaatimukset vähentää ydinkärkien kokonaismäärä 6000:een ja Kazakstanissa, Valko-Venäjällä ja

⁴ Forss ja Anttila 1992

⁵ Forss 1993

⁶ <http://www.fas.org/nuke/control/inf/index.html>

Ukrainassa olleet ydinaseet oli tuhottu tai siirretty. 5.12.1994 Sovittiin sopimuksen olevan voimassa 15 vuotta.⁷

SORT –sopimuksessa sovittiin vuonna 2002, että osapuolet vähentävät strategisten ydinkärkiensä määrän 1700 – 2200 välille 31.12.2012 mennessä.⁸

SORT –sopimuksen mukaisesti Venäjä säilyttää asemansa tasavertaisena ydinasesuurvaltana verrattuna Yhdysvaltoihin. Se pystyy kehittämään strategista potentiaalia väljempien määräysten puitteissa. Ei-strategisten aseiden osalta tilanne on monimutkaisempi. Tavanomaisten asevoimien kyvyn heikkoa tasoa tuetaan ydinasein.⁹

Venäjän johto ei pyri luomaan uutta Neuvostoliittoa, mutta se haluaa Venäjän olevan keskellä kansainvälistä toimintaa. Sen saavuttamiseen liittyvät keinot muistuttavat selvästi neuvostoaikaisia. Öljyn ja kaasun korkean hinnan tukemana Moskova voi vahvistaa talouttaan ja ajaa neuvostotyylisiä ulkopoliittikkaa. Kuitenkin käytännössä kaikki sen asejärjestelmät ovat modernisoituja versioita Neuvostoliitossa valmistetuista aseista. Voi olla, että Moskova voi sijoittaa suuria summia asekehitykseen, mutta sen ongelmana on löytää sopivia ihmisiä käytännön toteutukseen kaikilla tasoilla.¹⁰

2 YDINASEET SOTILAIEN DISKURSSEISSA

2.1 Vuosi 2004

Everstien Suhorutshenkon ja Kreidinin mielestä ydinpidäkkeen ongelma on moniulotteinen ja ulottuvuuksista tärkeimpiä ovat sotilaspoliittinen, sotilas-strateginen, sotilastekninen ja sotilastaloudellinen ala. He kirjottavat ydinpidäkkeen problematiikasta vuoden 2004 heinäkuussa. Ydinpidäkkeen katsotaan olevan asevoimien rajoitettujen mahdollisuuksien vuoksi pääväline estettäessä aseellisten toimien ja hyökkäyksen kohdistumista Venäjään tai sen liittolaisiin. Ydinaseiden määrä on yksi keskeisimpiä ongelmia, koska niitä tulee olla sen verran, että vihollinen ei voi tuhota niitä yhdellä iskulla ydinaseillakaan ja että hyökkääjän iskun jälkeen sille voidaan tuottaa tappiot, joiden jälkeen ei ole kannattavaa jatkaa hyökkäystä. Teoriassa yksikin kärki riittää, mutta yleensä strategisessa suunnittelussa ei ajatella alle sadan kärjen laukaisuja. Tässä everstit viittaavat USA:n Brownin kriteeriin, jolloin 200 osuneella ydinkärjellä

⁷ <http://www.fas.org/nuke/control/start1/index.html>

⁸ <http://www.fas.org/nuke/control/sort/index.html>

⁹ Forss 2003

aiheutettaisiin sietämättömät tappiot. On luotava sellaiset olosuhteet, jotka saisivat vihollisen epäilemään oman ensi iskun tuhoisuutta. Siihen on kaksi pääkeinoa. On pidettävä yllä sellaista voimaa, että kostoiskulla (otvet) viholliselle tuotetaan pidäketappiot (sderzhivajushij usht-serb) tai luotava vastustajalle riski sietämättömien tappioiden mahdollisuudesta vastaiskun (otvetno-vstretshnyj udar) muodossa. Vastaiskustrategian perusetuna ovat vaadittavien joukkojen pieni määrä ja huokeahkot pidäkevoimien kustannukset. Kuitenkin pidäketappioihin panostamiseen vastaiskussa liittyy riski iskun päätöksen teon väärästä ajoituksesta. Tällainen strategia ei takaa sotilaallista turvallisuutta eikä strategista tasapainoa. Parempana on pidettävä vaihtoehtoa, jossa yhdistyvät kostoisku ja vastaisku. Iskut toimivat ydinpidäkkeen mekanismina ja niiden päätehtävä on pidättää vihollinen tekemästä määrätietoisia operaatioita Venäjän ydinpotentiaalin tuhoamiseksi. Näiden instrumenttien tehokkuus on strateginen perusta ydinpidäkkeelle ja laajamittaiselle hyökkäykselle tavanomaisilla aseilla, minkälaisen hyökkäyksen torjumiseksi Venäjän tavanomaiset aseet osoittautuvat riittämättömiksi.¹¹

Varoituskisku ydinaseilla perustuu Venäjän asevoimien potentiaaliseen tehokkuuteen käyttää ydinaseita torjuttaessa tavanomaista hyökkäystä, kun estetään vihollista saamasta strategista aloitetta. Tällöin oletetaan, että taistelutoimialueella vihollisen ryhmittymät ja sotilasinfrastruktuurin avainkohteet ovat tehokkaan ydintuhon alaisina. Näihin tehtäviin voidaan käyttää niin ei-strategisia kuin strategisiakin ydinvoimia. Tavallisesti ydinstrategian lajit on jaettu ehdollisesti ei-strategisiin ja strategisiin ydinvoimiin. Oletetaan, että ei-strategisten voimien pää-tarkoituksen tulee olla ydiniskut taistelutoimialueella, kun strategisilla voimilla pidetään yllä globaalia pidäkettä. Tämä katsanto saa syystäkin yhä useammin arvostelua kohdalleen. Taktisen ydiniskun tehokas toteutus edellyttää, että puolustus eskaloituu aikaisessa vaiheessa ydin-pohjaiseksi. Tämä jopa ensimmäisten operaatioiden alkuvaiheessa. Lisäksi taktiset ydiniskut etenevän vihollisen operatiiviseen ja strategiseen syvyyteen voivat osoittautua vaikeiksi. Tämä luo lähtökohdan käyttää strategisia ydinaseita taistelutoimialueella.¹²

Ydinpidäke tarvitsee tuekseen informatiivisen pohjan. Siihen kuuluu tiedon hankinta, käsittely, analysointi ja hyväksikäyttö. Tiedot voivat koskea suunniteltuja ydiniskun strategisia kohteita, strategisen balanssin partnereiden aseiden ominaisuuksia ja kokoonpanoa, kehityssuuntia ja taistelukäytön mahdollisia keinoja ja muotoja. Kostoiskun päätöksen tekoa varten tietoa hankitaan sotilaspoliittisesta ja sotilasstrategisesta tilanteesta sekä operatiivisesta tilanteesta

¹⁰ Plater-Zyberk 2008

¹¹ Vojennaja Mysl 31.7.2004

¹² Ibid.

erilaisista lähteistä. Ongelmia on myös informaatiosodan alalla käytettäessä ydinaseita operaatioissa.¹³

Toisen vuosituhannen alussa yksi ydinpidäkkeen ja strategisen stabiiliuden ajankohtaisimmista tekijöistä on ohjuspuolustus. USA:n ydinstrategiassa se on uusi voimaelementti kansallisen turvallisuuden takaamisessa. USA tarvitsee ohjuspuolustuksen sellaisia hallintoja vastaan, jotka ovat saamassa käsiinsä massatuhoaseita. Näiden hallintojen ainoa käytettävissä oleva keino on massatuhoaseiden varoituskäytön uhka vastaukseksi sotilaspoliittiseen painostukseen tai voimannäyttöön. Ohjuspuolustus neutralisoi tällaisen uhan ja tekee kriiseistä hallitavan ja varmistaa USA:n dominoinnin sekä luo pohjan esteettömälle voimapolitiikan harjoittamiselle.¹⁴

2.2 Vuosi 2005

Everstit Hrjapin ja Afanasjev toteavat tammikuun Voennaja Mysl -lehdessä strategisen pidäkkeen tavoitteena olevan rauhan aikana voimapaineen ja vihollisuuksien kohdistumisen estäminen Venäjään tai sen liittolaisiin ja sodan aikana vihollisuuksien eskalaation estäminen ja sotilastoimien lopettaminen Venäjälle suotuisissa olosuhteissa.¹⁵

Heidän mielestään Venäjän on lähitulevaisuudessa varmistettava strateginen pidäke suhteessa maailman johtaviin maihin pelotevaikutuksen avulla. Pelotteen pohjana on avoin sotilaallinen uhka, joka avoimesti julistetaan potentiaaliselle viholliselle. Suhteessa muihin maihin voidaan soveltaa myös rajoittamisen ja pakottamisen keinoja.¹⁶

Kun on tarkoituksena varmistaa nopea reagointi sotilaallispoliittiseen tai sotilas-strategiseen tilanteeseen, ydinpidäke jaetaan kahteen tasoon: globaaliin ja alueelliseen tasoon. Näin alueellinen taso voi olla lisätaso strategisen pidäkkeen globaalilla tasolla. Globaalitason pidäkkeen perustana on aiheuttaa hyökkääjälle strategisilla aseilla niin suuret tappiot, että ne ylittävät hyökkääjän odottavat edut. Alueellisen tason pidäke perustuu tavanomaisten ja tarvittaessa ydinaseiden käytön uhkaan. Tällöin kyseessä ovat taktiset ydinaseet.¹⁷

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Voennaja Mysl 31.1.2005. Ev Hrjapin ja ev Afanasjev

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

Strategisen pidäkkeen yleisenä tavoitteena on tuottaa viholliselle ennalta suunnitellut, sietämättömät tappiot, jotka kohdistuvat ensisijaisesti sen talouteen. Voimatoimien käyttö alkaa tavanomaisten aseiden käytön uhalla, jota seuraa niiden käyttö ja sitten ydinaseisen käyttö. Asevoimien potentiaalien pienentyessä ja uusien tavanomaisten asejärjestelmien käyttöönoton viivästyessä Venäjän turvallisuuden ja strategisen pidäkkeen takaamisessa ydinpidäkkeellä on määräävä rooli lähitulevaisuudessa.¹⁸

Sotilasakatemian varapresidentti Varfolomej Korobushin kertoi huhtikuussa 2005 akatemian juhlahokouksessa USA:n ydinstrategiasta. USA:n uusi strateginen triadi pitää sisällään ei-ydin- ja ydinaseita hyökkäystarkoituksiin, aktiivisen ohjuspuolustuksen ja uudistettuja nopean reagoinnin välineitä. Ei-ydinasevoimiin kuuluu täsmäaseita, taistelunjohtojärjestelmiä, informaatio sodan välineitä ja erityisoperaatioihin kykeneviä voimia. Tämä kertoo siitä, että USA on ydinaseen luomisesta lähtien pitänyt yllä doktriiniaan strategisen sotilasylivoiman säilyttämiseksi.¹⁹

Venäjä puolestaan pitää yllä vihollisuuksien pidättämisen strategiaa eikä pyri vastakkainasetteluun USA:n kanssa. Venäjän sotilasdoktriinin kahdeksas artikla kertoo ”ydinasetta pidetään vihollisuuksien pidäkkeenä ja sotilaallisen turvallisuuden varmistajana. Sitä voidaan käyttää vastauksena Venäjän Federaatiota ja sen liittolaisia vastaan käytettyä ydinasetta ja muita massatuhoaseita ja vastauksena tavanomaisten aseiden käytölle kriittisissä tilanteissa Venäjän federaation turvallisuuden varmistamiseksi.” Siten maiden sotilaspoliittisissa tavoitteissa on selvä vastakohtaisuus. Huomioiden USA:n käytettävissä olevan strategisten ei-ydiniskuvoimien määrän strategisen pidäkkeen ylläpito aseiden määrän pohjalta tulee Venäjälle vaikeasti toteutettavaksi tehtäväksi.²⁰

Koska määrällistä balanssia ei voida saavuttaa, kyse on strategisten aseiden taistelumahdollisuuksien balanssista. Tämä on Venäjällä uusi tehtävä ja emme voi saavuttaa balanssia ilman strategisia täsmäydinohjuksia. On välttämättä huomioitava, että ydinase on turvallisuutemme ja strategisen stabiiliuden perusta. Ase voi olla uhka meille itsellemmekin, ei kuitenkaan kahdenvälisissä suhteissa, vaan kolmannen maan puolelta. Sellainen tilanne voi luoda ennakkotapauksen Venäjän ja USA:n keskinäisiin suhteisiin.²¹

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 15.4.2005. Kenrev Varfolomej Korobushin

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

Todennäköisen vihollisen sietokynnyksenä voidaan pitää strategisten ydinvoimien kykyä toimittaa maaliin 40-50 ydinkärkeä ohjuspuolustuksen kehityksestä huolimatta. Tämä määrä vastaa USA:n sietämättömien tappioiden tasoa. Tämän perusteella ydinpidäkkeen konseptio voidaan muotoilla näin: Jos ydinohjusjoukot voivat toimittaa maaliin vaikutuksen alaisena 10% 400-500 taistelukärjen maksimimäärästä, niin todennäköinen vihollinen tuskin päättää tehdä varoitusiskua Venäjälle, vaikka vihollisella olisikin ohjuspuolustusjärjestelmä.²²

Oletamme, että vihollisen ohjuspuolustuksen väistäminen edellyttää ensinnäkin ohjusten varustamista jakautuvilla itsenäisesti ohjautuvilla kärjillä ja tehokkailla ohjuspuolustuksen ohittavilla välineillä. Toiseksi, mannertenvälisten ohjusten kehittämistä sellaisiksi, että niiden lentoradat poikkeavat ballistisista lentoradoista. Lisäksi on valmistauduttava ampumaan ohjuksia mereltä Etelänavan yli. Kolmanneksi, näiden ohjusten ja mannertenvälisten ohjusten varustamista elektronisen sodankäynnin välineillä.²³

Nykyään maailmanlaajuisen yhteisön sotilaspoliittisena päätavoitteena on luoda yhä vaikeutuva kolminapainen ydinmalli. Siinä ovat Nato-maat, Venäjä ja Kiina. Tätä rakennelmaa ei saa päästää muuttumaan moninapaiseksi malliksi. Uusien ydinapojen muotoutuminen johtaa USA:n ja Venäjän välisten ydinasopimusten romuttumiseen ja suurempaan yleiseen ydinasekilpailuun.²⁴

USA kehittää strategisen triadinsa osaksi uutta superjärjestelmää, joka järkyttää sotilasstrategista tasapainoa maailmassa. Siksi ydinase tulee säilymään vielä pitkään strategisen pidäkkeen perustana ja Venäjän turvallisuuden takaajana. Strategisen ydinpidäkkeen ylläpitäminen poistaa yhtäkkisen vihollistoiminnan Venäjää vastaan takaamalla strategisen ydiniskun ja näin ehdottomat tappiot viholliselle.²⁵

Kenraalievosti Leonid Ivashov ottaa kantaa yhdysvaltalaisen senaattorin ja Nuclear Threat Initiative –järjestön työntekijän Sam Nunnin näkemyksiin Venäjän taktisesta ydinaseesta *Nezavizimoe Voennoe Obozrenie* –lehdessä kesäkuussa 2005. Nunn haluaisi kaksipuolisen sopimuksen, jossa harkittaisiin ydinaseiden määrän paljastamista. Nunn on huolissaan taktisista ydinaseista, koska näitä siirrettäviä pienikokoisia aseita voidaan varastaa ja myydä eivätkä yhdysvaltalaiset tiedä paljonko niitä Venäjällä on. Ivashov tyrmää täysin tällaiset sopimukset.

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

Hänen mielestään taktisten ydinaseiden määrä ja laatu kuuluu tärkeimpiin valtion salaisuuksiin ja saattaa olla ainoa salaisuus, joka on säilynyt. Ivashov on varma, että taktisten ydinaseiden säätely kiinnostaa vain tahoja, jotka haluaa aloittaa vihollisuudet Venäjää kohtaan.²⁶

Ohjuksilla, torpedoilla, taktisilla ydinpommeilla ja –laukauksilla ja alle 500 kilometriä kantavilla taktisilla ohjuksilla on ei-strateginen luonne eivätkä ne näin uhkaa USA:n aluetta, joka sijaitsee tuhansien kilometrien päässä aseista. Taktista ydinasetta käytetään ainoastaan Venäjän alueella suurimittakaavaisessa ulkoisessa konfliktissa, joka uhkaa valtion olemassaoloa.²⁷

Ivashovin mukaan Venäjän taktinen ydinase huolestuttaa USA:ta vain, jos USA yrittää lisätä sotilaallista vaikutusvaltaa Venäjän alueella. Ivashov ei sano suoraan USA:n suunnittelevan hyökkäystä Venäjälle, mutta katsoo, etteivät yhdysvaltalaiset turhanpäiten pyri ”viitoittamaan tietä taktisen ydinaseiden valvonnan aloittamiseksi”. Venäjältä vaaditaan yksipuolista aseistariisuntaa, sillä yhdysvaltalaiset asiantuntijat arvioivat Venäjällä olevan 18000 – 19000 taktista ydinasetta ja heillä itsellään on 3000.²⁸

Yllä mainittu sopimus pakottaisi Venäjän paljastamaan taktisten aseiden kaikki säilytyspaikat, mikä antaisi amerikkalaisille mahdollisuuden maalittaa kohteet ja keskinäisen pariteetin nimissä vaatia supistuksia venäläisiltä. Samalla USA paljastaisi varastonsa alueellaan, mutta jättäisi paljastamatta ulkomailla olevien varastojen sijainnit. Tähän otti kantaa myös Sergei Ivanov 2.6.2005 Baikonurissa: ”Olemme valmiit aloittamaan neuvottelut taktisesta ydinasetta vain silloin, kun kaikki niitä omistavat maat säilyttävät niitä omilla alueillaan”.²⁹

Lähimpien kymmenien vuosien aikana planeettaa hallitsee se, joka kontrolloi raaka-aineiltaan rikkaita alueita. USA:lla voi olla pyrkimyksiä päästä käsiksi eteläisen Siperian öljyvarantoihin. Tällaisissa oloissa taktisella ydinaseella on strategisen ydinaseen piirteitä. Taistelussa raaka-ainevarannoista taktisella ydinaseella vihollinen voidaan jättää ilman voittoa ja ilman raaka-aineita.³⁰

²⁶ Nezavizimoe Voennoe Obozrenie 10.6.2005. Kenev Leonid Ivashov

²⁷ Ibid. Artikkelin kirjoittajan omaa tekstiä.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid. Artikkelin kirjoittajan oma mielipide. Ev Lutovinov kirjoittaa laajasti 3.10.2007 Voенno Promyshlennyi Kurer –lehdessä Venäjän sotilaallisen uhkan lähteistä. Energia-asiaa pohtiessaan hän mainitsee USA:n kansallisen turvallisuuden strategian, josta nähdään, että sotilaallinen voima on turvaamassa USA:n esteetöntä pääsyä elintärkeille resursseille maailman eri alueilla. Kuitenkin sotilaallinen uhka on kytköksissä mm. kansainvälisen järjestöjen (YK ja ETYj) roolin avoimeen huomiotta jättämiseen, Venäjän vaikutuksen vähenemiseen maailmalla ja konfliktien eskaloitumiseen Venäjän rajojen lähellä.

2.3 Vuosi 2007

Kenraalieversti Solovtsov otti kantaa keväällä 2007 USA:n kaavailuihin sijoittaa ohjuspuolustuksen osia Eurooppaan. Jos on välttämätöntä, Venäjä on valmis mitä lyhimmässä ajassa ottamaan asymmetrisen askeleen vastaukseksi USA:n päätökseen ohjuspuolustuksesta. USA:n globaalien ohjuspuolustusjärjestelmän leviäminen aiheuttaa tarpeen etsiä vastatoimia, joista sotilaallis-tekninen toimi voi olla sellaisten nykyaikaisten välineiden luominen, jotka ohittavat tämän järjestelmän ja joilla voidaan tehdä tehokas ydinohjusisku. Strategisten ohjusjoukkojen kohteina voivat olla eurooppalaisten maiden alueilla olevat ohjuspuolustuksen elementit. Haastattelussa Solovtsov korosti vielä, että Venäjä kykenee tuottamaan keskimatkan ohjuksia 5 -6 vuodessa, jos tehdään poliittinen päätös irrota INF-sopimuksesta. Vaikka ohjukset on tuhattu, tuotantoteknologia ja dokumentointi on säilytetty. Kuitenkin hän toivoo, että näin ei tapahtuisi, sillä Venäjä on toteuttanut kaikki kansainvälisten sopimustensa velvoitteet eikä uutta kylmää sotaa ole nähtävissä. Lisäksi Solovtsov totesi, että Venäjällä on ollut ja on edelleen välineet torjua Itä-Euroopasta tuleva uhka ja että Venäjän maaperällä taistelupäivystyksessä olevat ohjukset kykenevät tuhoamaan minkä tahansa maalin missä tahansa planeetan pisteessä.³¹

Kenraalieversti Verhovtsev puhui syksyllä 2007 taktisten ydinaseiden supistamisista. Sellaiset neuvottelut ovat mahdollisia vain, jos niihin osallistuu useita osapuolia. Venäjä voi aloittaa ne, jos ennen muuta Iso-Britannia ja Ranska osallistuvat. Venäjä on taktisten ydinaseiden osalta toteuttanut velvoitteensa, vetänyt aseet pois entisistä Varsovan liiton maista, neuvostotasavalloista ja supistanut merkittävästi aseiden määrää. Maavoimista ne on poistettu kokonaan eikä niitä ole lainkaan merivoimien aluksilla tai sukellusveneissä. Mutta jos tarvitaan, ne tulevat niihin (merivoimiin) uudestaan. Sitä ei pidä kenenkään epäillä.³² Myöhemmin Verhovtsev ilmoitti vielä, että ”meillä on riittävän vaikea tilanne eteläisillä rajoilla. Olemme ydinvaltojen rajanaapuri, minkä vuoksi Venäjän hallussa olevat taktiset ydinaseet ovat pidäke tekijä potentiaalisille hyökkääjille”.³³

Kenraalieversti Solovtsov kertoi haastattelussa loppuvuodesta 2007 Strategisten ohjusjoukkojen näkymistä. Niiden kehityssuunnitelmat on korjattu huomioiden USA:n irtautuminen ABM-sopimuksesta 2002. Ydinkärkien lukumäärä supistetaan SORT-sopimuksen mukaisesti 1700 – 2200 välille vuoteen 2012 mennessä ja jatkossa sitä ylläpidetään tällä välillä. Uudet ohjuskompleksit varustetaan nykyaikaisimmilla ohjuspuolustuksen ohittavilla välineillä eikä

³¹ Krasnaja Zvezda 21.2.2007 ja Voennno Promyshlennyi Kurer 28.2.2007

³² Krasnaja Zvezda 5.9.2007

³³ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 9.11.2007

tätä tietoa tarvitse salailia. Uusien mannertenvälisen RS-24 –ohjusten käyttöönoton myötä ydinpidäkkeen potentiaali tulee vahvistumaan.³⁴

Solovtsov totesi vielä Strategisilta ydinvoimilta vaadittavan määrättyjä muutoksia myös joukkojen käyttöperiaatteissa ja viittasi presidentti Putinin lausuntoon Münchenissä 2007, jotta voidaan: ”suhteessa Venäjään tehdä järjettömäksi USA:n luoma ohjuspuolustus”. Haastattelun päätteeksi Solovtsov kertoi Strategisten ohjusjoukkojen kokoonpanossa olevan vuoteen 2016 mennessä ohjuskomplekseja, joista 20 % toimii jatkettulla käyttöiällä ja 80 % on uusia. Näin huolehditaan ydinaseiden saralla välttämättömästä tasapainosta USA:n kanssa ja mikä tärkeintä, pidetään yllä ydinpidäkettä suhteessa amerikkalaiseen kansalliseen ohjuspuolustukseen.³⁵

2.4 Vuosi 2008

Armeijankenraali Balujevski puhui alkuvuodesta 2008 Sotilasakatemian konferenssissa. Jos Venäjän tai sen liittolaisten kansallista turvallisuutta uhataan, Venäjä käyttää asevoimiaan, mukaan luettuna ydinaseita. Emme aio hyökätä mihinkään, mutta kellään ei pitäisi olla epäilystä, että välttämättömän edessä Venäjä käyttää asevoimiaan tapauksissa, jotka on huomioitu sotilasdoktriinissa. Kylmän sodan päätyttyä maailman ongelmat ja ristiriidat, mukaan lukien kansainvälisen luonteen omaavat, eivät ole vähentyneet. Nykyään Venäjä peittyy uusiin uhkisiin, kuten kansainväliseen terrorismiin ja joidenkin maiden hegemoniapyrkimyksiin.³⁶

Solovtsov kirjoitti helmikuussa 2008 ydinpidäkkeen potentiaalista. Laadittaessa katsauksia Venäjän ydinaseen roolista tulevaisuuden sodissa on välttämättä huomioitava geopolittiset ja geostrategiset muutokset, jotka eivät ole suotuisia Venäjälle. Ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että Venäjä, rajoittamattomien luonnonvarojen maana, voi joutua suurimittakaavaisen sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi. Venäjän ja IVY-maiden rajojen välittömässä läheisyydessä olevan alueellisen epästabiiliuden vuoksi ei voida sulkea pois riskiä, että Venäjä joutuisi osaksi eri asteisia sotilaallisia konflikteja.³⁷

Venäjän presidentin määrittelemät tehtävät Strategisten ydinvoimien taisteluvalmiudesta määrittävät niiden roolin Venäjän turvallisuuden takaajana. Rauhan aikana ne on tarkoitettu pidät-

³⁴ Krasnaja Zvezda 31.10.2007. RS-24:llä tehtiin onnistunut koe 25.12.2007
http://russianforces.org/blog/2007/12/second_test_launch_of_rs24_icb.shtml

³⁵ Rossiiskoe Voennoe Obozrenie No. 12 Joulukuu 2007

³⁶ <http://top.rbc.ru/politics/19/01/2008/134737.shtml>

³⁷ Voenno Promyshlennyi Kurer 6.2.2008

tämään laajamittaiset tavanomaiset ja ydinasein tapahtuvat vihollisuudet Venäjää ja sen liittolaisia vastaan pitämällä Strategiset ydinvoimat korkeassa taistelunvalmiudessa ja tekemällä toimenpiteitä, jotka osoittavat niiden mahdollisuudet. Tavanomaisessa sodassa niillä (strategisillä ydinaseilla) pakotetaan vihollinen lopettamaan sotilastoimet Venäjälle edullisissa olosuhteissa. Tämän takaa mahdollisuus tehdä pakotettuja, mutta välttämättömiä ennalta ehkäiseviä yksittäisiä tai ryhmäiskuja vihollisen tärkeimpiin kohteisiin osalla Strategisten ydinvoimien välineistä. Pienemmän intensiteetin konflikteissa strategisia välineitä voidaan käyttää tavanomaisesti varusteltuna. Ydinsodassa ydinvoimien strategisen operaation aikana tuhoetaan vihollisen sotilaallisen ja taloudellisen potentiaalin kohteet ensimmäisellä massaiskulla ja sitä seuraavilla ydinohjusten yksittäisillä tai ryhmäiskuilla.³⁸

Artikkelissaan Solovtsov vertaili vielä Venäjän ydinpotentiaalia muihin maihin, tarkasteli sopimusten asettamia rajoitteita ja niiden vaikutusta Venäjän kansallisen turvallisuuden konseptiin. Konseptiasiakirjoihin tulisi vahvistaa seuraavat asiat: Strategisten ydinvoimien rooli pidäkkeen päävälineenä mahdollista hyökkäystä vastaan, säilyttää Venäjän oikeus käyttää ydinaseita ei ainoastaan vastaukseksi ydinhyökkäykseen, vaan myös jos Venäjä tai sen liittolaiset ovat muiden joukkotuhoaseiden hyökkäysten kohteena ja myös vastaukseksi tavanomaisin asein toteutettavaan laajamittaiseen hyökkäykseen sekä taata Strategisten ydinvoimien tasapainoinen kehittäminen kolmikomponenttirakenteena.³⁹

Entinen Venäjän ilmavoimien komentaja Pjotr Deinekin kommentoi kesällä 2008 venäläisten koneiden sijoittamista Kuubaan. Mahdollinen Strategisten pommikoneiden sijoittaminen Kuubaan olisi hyvä vastaus USA:n suunnitelmiin sijoittaa Naton tukikohtia Venäjän rajojen lähelle. USA kohtelee Venäjää kuin se ei olisi mikään, kun suunnitellaan lentotukikohtia ja tutka-aseimia lähietäisyydelle Venäjän rajoista. Strategiset pommittajat voivat partioida USA:n rannikolla noin 1,5 tuntia, tankata ja palata Venäjälle.⁴⁰

Georgian sodan aikana kenraalieversti Nogovitsyn viittasi Venäjän sotilasdoktriiniin, kun hän varoitti Puolaa, jos se sijoittaa amerikkalaisen ohjuspuolustuksen elementtejä maaperälleen. Tällaiset kohteet ovat vastatoimiemme ensisijaisina kohteina. Doktriinin mukaan Venäjä voi käyttää ydinaseita niitä omaaviin ja näiden kanssa liitossa olevia maita kohtaan, jos niille on aseista hyötyä. Ydinaseita voidaan käyttää myös maita kohtaan, jotka ovat sijoittaneet maape-

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Pravda.ru 23.7.2008

rälleen vieraita ydinaseita. Tällä periaatteella suhtaudutaan ohjuspuolustuksen kohteisiin, jotka ovat strategisen pidäkejärjestelmän elementtejä.⁴¹

Syksyllä 2008 kenraalievosti Solovtsov antoi haastattelun lehdistölle. Nykyisissä sotilaspoliittisissa olosuhteissa uhat Venäjän puolustukselle ja tuvallisuudelle säilyvät entisen tapaan ja joiltain osilta jopa vahvistuvat. Näissä oloissa Venäjän ydinase on tärkeä strategisen tasapainon turvaamisjärjestelmän elementti. Lisäksi Solovtsov kertoi Topol-M –ohjusten ominaisuuksista ja kyvystä ohittaa ohjuspuolustusjärjestelmät sekä totesi liikkuvien ohjuskompleksien olevan suojassa ulkomaisten satelliittitiedusteluvälineiden kehityksestä huolimatta. Tässä Solovtsov viittasi Persianlahden tapahtumiin, jolloin Scud-ohjusten laukaisualustoja ei kyetty löytämään.⁴²

Solovtsovia haastateltiin myös joulukuussa 2008. Strategisten ohjusjoukkojen nykyinen kokoonpano on riittävä pidäkevaikutukseltaan osana asevoimia. Samalla joukkojen kokoonpanoa ja rakennetta kehitetään vastauksena USA:n toimiin lisätä strategista hyökkäysvoimaa ja levittää globaalia ohjuspuolustusjärjestelmää. Koska USA harkitsee käyttävänsä avaruutta sotilaallisiin tarkoituksiin, olemme hyödyntäneet Topol-M –ohjuksessa ominaisuuksia, joilla ohjuspuolustuksen avaruudellinen elementti voidaan ohittaa. Nykyään kehitetään ohjuksiin sellaisia ominaisuuksia, että ohjus ei lennä ohjuspuolustuksen avaruudellisen elementin iskuvälineiden vaikutusalueella.⁴³

Samassa haastattelussa Solovtsovilta pyydettiin kantaa USA:n konseptiin, jossa ydinaseilla voitaisiin iskeä ilman pelkoa vastaiskusta. Solovtsovin mukaan tämä konsepti edellyttää venäläisten strategisten ydinvoimien vastatoimien täydellistä neutralisointia, eli kaikkien ohjusten tuhoamista. Tällöin oletetaan, että valtaosa Strategisten ohjusjoukkojen ohjuskomplekseista tuhotaan niiden tukeutumisalueille. Jäljelle jääneet laukaistut ohjukset on suunniteltu tuhottavan ohjuspuolustuksen komplekseilla. Venäjän nykyinen ohjusiskun ennakkovaroitusjärjestelmä pystyy havaitsemaan massiivisen ydinohjusiskun ja välittämään tiedon valtiollisiin ja sotilaallisiin johtopaikkoihin. Ylipäällikön hyväksynnän jälkeen voimme laukaista ohjuksia 2 – 3 minuutissa. Se osoittaa, että olemme aina valmiita vastaiskuun. Päivittäin jopa 96 % ohjusten laukaisulaitteista saatetaan laukaisuvalmiiksi. Täten varmistetaan tärkeimpien, minkä ta-

⁴¹ <http://palm.newsru.com/arch/world/15aug2008/priora.html>

⁴² Krasnaja Zvezda 11.9.2008

⁴³ <http://www.interfax.ru/print.asp?sec=1446&id=48708>

hansa vihollisen sotilas-taloudellisen potentiaalin, kohteiden tuhoamistehtävien toteuttaminen.

44

Armeijankenraali Makarov vastasi joulukuun 2008 lopulla sotilasasiamiesten kysymyksiin. Taktisista ydinaseista hän kertoi, että Venäjä on supistanut ydinaseitansa ja jatkaa niiden supistamista. Kaikki ei-strategiset ydinaseet on vedetty pois entisen Neuvostoliiton tasavalloista ja viety keskitettyihin säilytystukikohtiin Venäjän rajoille. Venäjän ei-strateginen ydinase on tarkoitettu yksinomaan pidäketarkoitukseen ja osaltaan ennaltaehkäisemään laajamittaisten vihollisuuksien syntymistä. Se ei ole suunnattu mitään konkreettista maata kohtaan ja siksi sillä on tasapainottava vaikutus. Ei-strategisten ydinaseiden jatkosupistukset tai niistä kokonaan luopuminen tulee harkittavaksi yhdessä sen ongelman kanssa, mikä koskee epätasapainoa tavanomaisissa aseissa Euroopassa. Kaliningradin alueesta Makarov totesi, että vastauksena uusiin haasteisiin harkitaan uudentyypisten aseiden ja kaluston, muun muassa täsmäohjuskompleksien, sijoittamista alueelle. Vuoden 2008 sotaharjoituksista Makarov kertoi, että kaikki sotilashallinnon elimet harjoittelivat joukkojen johtamista ja käyttöä myös siirryttäessä ydinaseiden käyttöön sekä antoi lyhyen selvityksen tosiasiasa ammutuista ohjuksista.⁴⁵

2.5 Johtopäätöksiä

Sotilaiden diskursseissa on havaittavissa kolme pääsuuntausta. Yhtenä on sotilaallisen potentiaalin esiintuominen ja käyttötarkoitus. Toisena suuntauksena ilmenevät aserajoitussopimusten velvoitteet ja niiden toimeenpano. Kolmantena voidaan havaita Venäjän ulkopuoliset uhat ja mahdollisuudet vastata niihin.

Tarkasteltavan aikajakson alussa sotilaiden diskurssissa näkyy selvästi tarve käsitellä ydinaseita niiden käytön lähtökohdasta. Asetyyppejä tai kantolaitteita ei mainita vielä lainkaan, mutta esitetään vakuuttavia todisteita siitä, millaisella voimalla mahdollinen vihollinen tuhoaan. Teksteissä annetaan ymmärtää, että Venäjä on valmis käyttämään ydinasetta ja sillä on suunnitelma erilaisiin käyttötilanteisiin. Ydinasetta käytettäisiin lähinnä viimeisenä keinona tavanomaisessa sodassa ja välittömänä keinona ydinsodassa.

Sotilaat korostavat, että kylmän sodan päättymisen jälkeen Venäjä ei voi osoittaa ketään vihollisekseen. Venäjälle on kuitenkin tärkeää säilyttää kyky iskeä Yhdysvaltoihin. Kaikenlainen suorituskyvyn vertailu tehdään perinteisesti USA:n kanssa. Vertailuissa USA mainitaan

⁴⁴ Ibid

nimeltä, mutta keskityttäessä kansainvälisiin ongelmiin, ei mainita valtioita, vaan ongelmien aiheuttaja jätetään epäselväksi, mutta helposti pääteltäväksi.

Taktisten ydinaseiden käyttämisen mahdollisuus jää epäselväksi. Niiden määrää ei mainita omista lähteistä, vaan aina viitataan länsimaisiin arvioihin. Aseista ei haluta neuvotella, koska USA:n ydinaseita on Euroopassa. Voidaan olettaa, että taktisilla ydinaseilla on suuri merkitys edelleen, jos Venäjä on osallisena suursodassa. Neuvostoliiton aikana taktisia ydinaseita oli tarkoitus käyttää tuhansittain eriteltynä sotatoimialueittain, mutta käyttöä ei ollut tarkoitus eskaloida.⁴⁶ Ilmeisesti Venäjä aikoo edelleen ratkaista mahdolliset konfliktit tarvittaessa ydinasein, mutta vain jos USA tai NATO ei ole niissä osapuolena.

Merkittävän diskurssirakenteen muodostaa suhtautuminen aserajoitussopimukseen. Sotilaille on tärkeää korostaa, että kaikki solmittujen sopimusten vaatimukset on täytetty ja että Venäjä on valmis uusiin neuvotteluihin kaikilla aserajoitussopimusten aloilla. Sopimusten taustalla on nähtävissä Venäjän huoli laajentaa sopimukset kahdenvälisistä koskemaan kaikkia ydinaseita omaavia valtioita. Diskursseissa painottuu laillisuusaspekti, jonka mukaan kaikki massatuhoaseet tulisi olla sidottu sopimukseen. Venäjä haluaa estää uusien ydinasevaltioiden syntymisen ja varmistaa nykyisten sitoutumisen sopimukseen. Samalla sen oma asema korostuu Yhdysvaltojen ohella ainoana merkittävänä ydinasesuurvaltana. Aseiden leviämisessä nähdään laajempi vaikutus Venäjän ja USA:n suhteelle. Vaikka näitä maita kukaan ei voi voittaa määrällisesti, saattaa käyttökynnys laskea ja siten vaikuttaa maailmanlaajuiseen suhtautumiseen ydinaseisiin.

Edelliseen liittyen on huomattava, että sotilaat ovat hyvin tietoisia INF –sopimuksen rajoitteista ja ottavat ne tarkasti huomioon lausunnoissaan. On merkittävää, että Ohjus- ja tykistöjoukkojen nykyisen ja syyskuussa 2008 reserviin jääneen komentajan lausuntoja ydinaseista on vaikea löytää. Taktiset ydinaseet lienevät näiden joukkojen johdossa, mutta komentaja on ottanut lähinnä kantaa Iskander-ohjusten sijoittamiseen Valko-Venäjälle tai Kaliningradiin vastaukseksi NATO:n leviämiseen.⁴⁷ Niiden kantamasta tai varustamisesta ydinkärjillä komentajat eivät anna tietoa, vaan vakuuttavat vain täyttävänsä joukoille annetut tehtävät.⁴⁸ Toisaalta jää epäselväksi, onko heiltä edes kysytty näistä ominaisuuksista.

⁴⁵ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 26.12.2008

⁴⁶ Wardak, Turbiville ja Garthoff (1989) s. 14

⁴⁷ <http://www.rian.ru/authors/20071120/88760781.html>

⁴⁸ <http://www.arms-expo.ru/site.xp/049057054050124053051056054.html>

Vuodesta 2007 alkaen sotilaiden diskurssissa esiintyy lähes poikkeuksetta viittauksia USA:n ohjuspuolustusjärjestelmään, jonka kolmas elementti on tarkoitus viedä Itä-Eurooppaan. Ohjuspuolustuksen käsittelyyn liittyy uhkakuvan USA:n vaikutusvallan lisääntymisestä Venäjän lähialueilla. Tästä voidaan päätellä Venäjän kokevan entisen Neuvostoliiton alueiden olevan edelleen olevan sen etupiirissä. Vastatoimina pyritään tuomaan esille asejärjestelmien uudelleenryhmittämismahdollisuus ja korostetaan kykyä tuhota kaikki mahdolliset vastustajat. Strategisten ydinohjusten kohteet on valmiiksi maalitettu, mistä kertoo Solovtsovin lausunto päivittäisistä ohjusten laukaisuvalmiiksi viemisestä.

Sotilaat eivät suoranaisesti uhkaile lausunnoillaan. Heidän antamansa kommentit liittyvät usein poliittisiin tapahtumiin ja poliitikkojen lausuntojen täsmennyksiin. Tämänkaltaisissa lausunnoissa sotilailla on siis aina taustalla jokin henkilö, kansainvälinen sopimus tai Venäjän doktriini, johon he tukeutuvat. Vaikuttaa siltä, että sotilaiden lausuntoja ohjataan valtion johdon tasolta. Tässä korostuu Venäjän esittäminen vahvana ydinasevaltiona, joka asevoimien reformissa vahvenee edelleen. Muuan muassa tätä teemaa kaikki sotilaat tuovat esiin säännöllisesti sekä mainitsevat erityisesti Topol-M ohjuksen kyvyt. Todellisuudessa pyritään pitämään uskottavuutta yllä samalla, kun suuri ydinasearsenaali vanhenee varastoihin. Solovtsovin mainitsema Persianlahden tapaus, jossa Scud-ohjuksia ei kyetty löytämään satelliittitiedustelulla, viittasi vuoden 1991 tapahtumiin ja siksi tukee edellä esitettyä.

Sotilaiden lausunnoissa valtioista mainitaan nimeltä käytännössä vain USA. Ohjuspuolustukseen ja sen ohittamiseen ja tuhoamiseen liittyvä kirjoittelu lisääntyi vuodesta 2007 alkaen. Alettiin korostaa Topol-M -ohjuksen ominaisuuksia, mahdollisuuksia kiertää järjestelmä ammuttaessa ohjuksia Yhdysvaltoihin ja usean vuoden päähän laadittuja suunnitelmia ydinasejoukkojen tavoiteloista. Tällä pyrittiin vaikuttamaan Puolan ja Tshekin haluun ottaa vastaan ohjuspuolustusjärjestelmän osia, koko Euroopan yleiseen mielipiteeseen ja USA:n tavoitteiden neutralisointiin. Lähestyvät USA:n presidentin vaalit kiihdyttivät osaltaan kirjoittelua. START -sopimuksen lähestyvä umpeutuminen ja Venäjän jääminen altavastajaksi ilman mitään kykyä vastata USA:n irtoamiseen ABM -sopimuksesta loivat halun vaikuttaa Yhdysvaltojen tulevaan hallintoon alusta alkaen. Englanninkielinen media julkaisi vain uutiset, joissa Venäjä harkitsi omien ohjustensa suuntaamista ohjuspuolustuksen uusiin tukikohtiin ja asejärjestelmien tuomista Venäjän itäisiin liittolaismaihin. Venäjänkielisessä lehdistössä asioita käsiteltiin useilta näkökannoilta, jolloin sotilaiden roolina on ollut korostaa ydinaseiden käytön puolustuksellista luonnetta, mutta tarvittaessa on nopea valmius tuhota uhkaavat kohteet.

Sotilaiden lausunnoista voidaan päätellä, että Venäjä tarvitsee ydinaseen ennen kaikkea oman turvallisuutensa takaajaksi, vaikka se ei halua osoittamaan varsinaisia vihollisia.

3 YDINASEET POLIITIKOIDEN DISKURSSEISSA

3.1 Vuosi 2004

Sergei Ivanov keskusteli Iso-Britannian puolustusministerin kanssa 12.7.2004 sotilasyhteistyöstä. Ivanov korosti ydinvoimien merkitystä Venäjälle sanomalla ”Jos nykymaailmassa ei olisi sellaista ilmiötä, kuin ydinpidäke, niin voimakonflikteja olisi merkittävästi enemmän”. Lisäksi ydinvoimien taisteluvalmiuden tukeminen on maan johdon pääprioriteetti, muun muassa rahoitussuunnittelussa.⁴⁹

Vladimir Putin kertoi 17.11.2004 asevoimien johdon kokouksen loppupuheenvuorossa asevoimien näkymistä. Yksi Venäjän pääuhista nykyisin on kansainvälinen terrorismi. Sen ohessa ymmärrämme, että meidän kannattaa kiinnittää vähemmän huomiota puolustuksemme sellaisiin kokonaisuuksiin, kuin ydinkilpi. Jatkossa työskentelemme Asevoimien rakentamisen parissa kokonaisuutena mukaan lukien ydinaseet. Emme ainoastaan tee ydinasejärjestelmiin liittyvää tutkimus- ja koetoimintaa. Olen varma, että lähivuosina ne tulevat aseistukseemme. Sitä paitsi nämä ovat sellaisia järjestelmiä, joita ei ole eikä lähivuosina tule muille ydinasevaltioille.⁵⁰ Samassa kokouksessa Sergei Ivanov ilmoitti eräänä merkkitapahtumana olleen Avarija 2004 –harjoituksen onnistuminen, mikä todisti, että Venäjän ydinaseet on luotettavasti suojattu.⁵¹

3.2 Vuosi 2005

Andrei Kokoshin kommentoi syksyllä 2005 Krasnaja Zvezdassa Pohjoisen laivaston sotaharjoituksia. Harjoituksen yhteydessä kokeiltiin lentokoneesta ammuttavaa X-555 –ohjusta, joka voidaan varustaa tavanomaisella ja ydinkärjellä. Harjoitus osoitti, että Venäjä on kohottanut ”esiydinpidäkkeen” potentiaalia. Tavanomaisen pitkänkantaman täsmäaseen kehittäminen on äärimmäisen tärkeää kehitettäessä itse ydinpidäkkeen kestävyyttä.⁵²

⁴⁹ Strazh Baltiki 20.7.2004

⁵⁰ http://www.kremlin.ru/appears/2004/11/17/1845_type63378_79565.shtml

⁵¹ Strazh Baltiki 23.11.2004

⁵² Krasnaja Zvezda 19.8.2005

Presidentin, puolustusministerin ja Pääesikunnan päällikön työtapaamisen alussa lokakuussa presidentti Putin pyysi Balujevskiä kertomaan uusien strategisten aseiden tilanteesta. Balujevski kertoi Topol- ja Bulava –ohjusten onnistuneista kokeista. Kysymyksessä oli ohjusten taistelukärjen yhdenmukaistamiseen liittyvä koe, jonka perusteella siirryttiin monimutkaisempiin kokeisiin. Balujevski totesi suunnan olevan oikea ja tuloksia tulevan. Ivanov lisäsi, että arviolta vuoteen 2008 mennessä kokeet on saatettu päätökseen ja Venäjällä on 2008 uusia aluksia, kantolaitteita ja jakautuvalla kärjellä varustettuja meri- ja maasijoitteisia ohjuksia.⁵³ Joulukuussa 2005 Putin halusi tietää Ivanovilta lisää Bulava –ohjukseen liittyvistä asioista presidentin ja puolustusministerin työtapaamisessa. Ivanov kertoi kuinka samana päivänä Dimitri Donskoi –sukellusveneestä oli ammuttu onnistuneesti Bulava –ohjus sukelluksista ja liikkeestä. Puolustusministeriö arvioi vankasti, että järjestelmä on laivaston käytössä vuonna 2008.⁵⁴

Venäjän ydinasekompleksin kokouksessa Vladimir Putin kertoi ydinaseen merkityksestä. Kansainvälisen nykytilanteen ja sen kehityksen analyysi johtaa Venäjän havaitsemaan, että ydinpidäke on Venäjän pääelementti sen turvallisuuden takaamisessa. Viime vuosina on tehty suuri työ ydinasekompleksin, vastaavan teknologian ja ydinpidäkkeen välineiden kehittämisessä. On valmisteltu asiakirjoja, jotka määrittelevät maan politiikan tällä alalla. Yksi tärkeimmistä prioriteeteista politiikassa on säilyttää riittävä minimimäärä ydinlaukauksia, joilla ydinpidäkkeen tehtävä voidaan täyttää. ”Vuoden 1966 ydinkoekieltosopimuksen mukaisesti meidän on oltava varmoja, kuten ennenkin, siitä että venäläinen ydinase vastaa nykyaikaisia vaatimuksia tehokkuudeltaan ja turvallisuudeltaan”.⁵⁵

3.3 Vuosi 2006

Teikovin ohjustukikohdassa vieraillessaan joulukuussa 2005 Vladimir Putin ilmoitti Topol-järjestelmien käyttöönoton olevan oleellinen sijoitus maan puolustuskyvyn nostamiseen. Topol-M on hänen mukaansa uusin järjestelmä, jolla on erityisiä ominaisuuksia taistelunkestävyydessä, lähtönopeudessa ja kyky ohittaa nykyaikaiset ja kehitteillä olevat ilmapuolustusjärjestelmät.⁵⁶

Sergei Ivanov kertoi keväällä 2006 turvallisuusneuvoston kokouksessa, että käynnistetään mm. sellaisten strategisten täsmäaseiden kehittäminen, jotka kykenevät ohittamaan minkä ta-

⁵³ http://www.kremlin.ru/appears/2005/11/03/1636_type63378_96648.shtml

⁵⁴ http://www.kremlin.ru/appears/2005/12/21/1859_type63378_99211.shtml

⁵⁵ Krasnaja Zvezda 4.1.2006

hansa ohjuspuolustusjärjestelmän. Ministeri korosti, että tehtävien korkein prioriteetti on Venäjän ydintriadin varustaminen nykyaikaisilla asemalleilla ja –järjestelmillä. Lähitulevaisuudessa ydinvoimien perustaksi tulevat maasijoitteiset Topol-M –ohjukset ja merisijoitteiset Bulava-ohjukset. Lisäksi toteutetaan kaukoilmavoimien modernisointi.⁵⁷

Ivanovin mielestä ydinarsenaalin kunto on vielä pitkään pääkriteerinä, kun kuvaillaan maan puolustautumiskykyä. Yksi tämän hetken päätehtävistä on sotilaallisen voiman elvyttäminen, mikä takaa ydinpidäkkeen ja maan kansallisten intressien turvallisuuden. Samalla hän korosti, että kyse on laadusta eikä pariteetin saavuttamisesta maailman johtavien valtojen kanssa.⁵⁸

Sergei Ivanov ilmoitti syksyllä 2006 merisotaharjoituksessa Vladimir Putinille, että sukellusveneestä on ammuttu onnistuneesti mannertenvälinen ohjus. Hän kertoi myös, että tällaisia ammuntoja ei ole tehty 11 vuoteen. Lisäksi Ivanov totesi, että tänä päivänä valtamerillä purjehtii kahdeksan ydinsukellusvenettä ydinaseineen. Veneistä viisi on strategisia ja kolme monikäyttöisiä.⁵⁹

3.4 Vuosi 2007

Andrei Kokoshin kommentoi keväällä 2007 Juri Dolgoruki –aluksen vesillelaskua. Tämä tapaus osoittaa jälleen kerran, että Venäjä on valmis turvaamaan suvereniteettinsa tukeutuen muun muassa välttämättömään sotilaalliseen voimaan, täysin riippumattomaan ydinpidäkkeeseen ja –voimiin. Vaikka edellisen sukupolven sukellusveneitä otetaan pois palveluskäytöstä, Venäjällä on niille vaihto alussarjan muodossa, jonka kärjessä on Juri Dolgoruki -alus. Vielä 1990-luvun vaikeina vuosina merkittävä osa poliitikoista kieltäytyi ydinpidäkkeen kehittämisestä tai ei pitänyt sitä prioriteettina syvässä taloudellisessa ahdingossa.⁶⁰

Vladimir Putin ilmoitti sotaharjoituksen lehdistökonferenssin päätteeksi, että Venäjä on samana päivänä aloittanut strategisten ilmavoimien lennot ja niistä tulee säännöllisiä. On aloitettu taistelupäivystys, johon kuuluu 20 ilma-alusta. Partiointia suoritetaan ennen kaikkea Venä-

⁵⁶ Krasnaja Zvezda, 15.12.2006

⁵⁷ Krasnyi Voin 24.6.2006

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Suvorovski Natisk 12.9.2006. Ivanov mainitsi veneeksi K-84:n, mutta ei lainkaan ohjusta. K-84 lastina on yleensä SS-N-23 –ohjuksia, jotka tulivat palveluskäyttöön 1986. Kts. <http://russianforces.org/navy/> ja <http://www.fas.org/nuke/guide/russia/slbm/r29rm.htm>

⁶⁰ Krasnaja Zvezda 18.4.2007

jän aktiivisen merenkulun ja taloudellisen toiminnan alueilla. Lähdemme siitä, että kumppanimme suhtautuvat ymmärryksellä aloitettuihin strategisiin lentoihin.⁶¹

Aleksander Surikov kertoi Interfax-tietotoimiston haastattelussa, että Venäjä voi harkita sijoitavansa uusia ydinvälineitä Valko-Venäjälle vastauksena USA:n ohjuspuolustuksen leviämiseksi. Se riippuu maiden poliittisesta integraatiosta, ja asiantuntijoiden ja diplomaattien näkemyksistä. Surikov tarkoitti ydinaseisiin liittyviä välineitä. Venäjän duuman ulkoasiainkomitea vastasi tähän, että Venäjällä ei ole tällaisia suunnitelmia. Surikov totesi myöhemmin, että hänen lausuntonsa oli käänkösvirhe.⁶²

Vladimir Putin vastasi suorassa TV-lähetyksessä katsojien kysymyksiin lokakuussa 2007. Hän varoitti Yhdysvaltoja, jos nämä jättävät Moskovan tavoitteet huomioimatta suunnitellessaan ohjuspuolustusjärjestelmää Eurooppaan. Putin teki selväksi, että hän aikoo palauttaa Venäjän sotilaallisen arvovalan maan öljy- ja kaasuvarantojen avulla. Hän kertoi uuden ohjusteknologian kehittämisestä, Ilmavoimien strategisten pommittajien päivystyslentojen alkamisesta sekä totesi Venäjän ryhtyvän vastatoimiin, jos ohjuspuolustuksen osia sijoitetaan Tshekkiin ja Puolaan. Lopuksi Putin yhdisti USA:n Irakin operaation Venäjän tarpeeseen puolustaa energiavarojaan. Esiin nostettiin oletettavasti alunperin Madeleine Albrightin kommentti, että Venäjällä ei ole yksinoikeutta Siperian luonnonvaroihin. Putin viittasi Irakiin, pieneen maahan, joka tuskin pystyy puolustautumaan ja jolla on huikeat öljyvarannot. ”Venäjä ei ole Irak ja sillä on riittävästi voimaa puolustaa itseään ja intressejään omalla alueellaan ja muissa osissa maailmaa.”⁶³

Vladimir Putin totesi syksyllä 2007 asevoimien johdon kokouksessa, että Venäjän strategisten joukkojen on oltava siinä kunnossa, että ne voivat takuuvarmasti tuhota minkä tahansa hyökkääjän, vaikka sillä olisi hallussaan mitä tahansa nykyaikaisia aseita. Vain vihollisen takuu-

⁶¹ http://www.kremlin.ru/appears/2007/08/17/1931_type63380type82634_141795.shtml. Putin ei maininnut koneiden lastista mitään. Ezhedevnyi Zhurnal ja worldwidepoliticsreview.com tarttuivat molemmat sanaan taistelupäivystys. Edellisen mukaan ydinaseita ei ollut rauhan aikaisilla lennoilla Neuvostoliitonkaan aikana ja jälkimmäisen mukaan termistä on pääteltävissä, että mahdollisesti on. Kts. <http://www.ej.ru/?a=note&id=7340> ja <http://www.worldpoliticsreview.com/article.aspx?id=1048> Wardakin, Turbiville Jr:n ja Garthoffin (1989) teoksesta pääteltynä Neuvostoliitto ei käyttänyt päivystyslennoilla koneissa ydinaseita, koska nopein tapa aloittaa ydinhyökkäys oli tehdä se Ohjusjoukoilla, koska ne olivat korkeimmassa valmiudessa. Kaukotoimintailmavoimia käytettäisiin yhdistettynä Ohjusjoukkojen iskuihin.

⁶² http://bhtimes.blogspot.com/2007_08_30_archive.html;
http://naviny.by/rubrics/inter/2007/08/28/ic_articles_259_152474/ ja Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 9.11.2007

⁶³ <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article2687252.ece>

varman tuhon mahdollisuus takaa Venäjän strategisen turvallisuuden pitkällä historiallisella perspektiivillä tarkasteltuna.⁶⁴

3.5 Vuosi 2008

Vladimir Putin ilmoitti 12.2.2008 lehdistökonferenssissa, että ohjuspuolustuksen sijoittaminen Itä-Eurooppaan neutralisoi Venäjän ydinohjuspotentiaalia, jolloin Venäjän on välttämättä pohdittava vastatoimia. Eikä teoreettisesti voida sulkea pois mahdollisuutta, että vastaavia ohjuspuolustusjärjestelmiä olisi joskus Ukrainankin alueella. Tällöin Venäjä voi suunnata ohjuskensa Ukrainan maaperälle.⁶⁵

Andrei Kokoshin tarkastelee keväällä 2008 Moskovan valtion yliopiston konferenssissa maailmanpolitiikan ongelmista Venäjän suvereniteettia. Yksi tärkeimmistä reaalisuvereniteetin tekijöistä on ehdottomasti riippumaton sotilaallinen voima. Venäläisissä olosuhteissa erityinen rooli on riippumattomalla strategisen ydinpidäkkeen järjestelmällä ja käytössä olevalla strategisten ydinvoimien kolmikomponenttirakenteella. Käytössä ja kehitteillä olevat sotilasteknologiat ja kaksoiskäyttöiset teknologiat sallivat meidän katsoa varmuudella tulevaisuuteen, kun kyseessä on venäläinen kansallinen voima ja reaalisuvereniteetti. Reaalista suvereniteettia arvostetaan myös maan taloudellisen, poliittisen ja puolustuksen keinona sekä sen avulla Venäjän kansalaiset tuntevat paikkansa maailman politiikassa ja sivilisaatiossa.⁶⁶

Anatoli Serdjukov kertoo Venäjän ydinpelotteesta joulukuussa 2008 Maanpuolustuslehdessä. Venäjä kehittää pelotetta, niin kuin presidentti Medvedev on ilmoittanut. Olemassa olevien ydinasejärjestelmien modernisointia jatketaan ja uusia malleja kehitetään. Venäjä vastustaa ehdotuksia kaikkien ydinaseiden tuhoamisesta ja strategisten hyökkäysaseiden sopimusrajotusten kieltämisestä. Ydinasejoukot ovat korkeassa valmiudessa ja ne koostuvat rakenteeltaan kolmesta komponentista. Venäjän mielestä ydinaseiden kehittäminen on prosessi, jonka tarkoituksena on varmistaa kansallinen turvallisuus ulkoisilta uhilta. START -sopimuksen voimassaolon päättyessä USA saavuttaa oleellisen ylivoiman strategisten hyökkäysaseiden osalta. Tämä siksi, että USA varustaa uudelleen mannertenvälisten ballististen ohjusten joukkoja ei-

⁶⁴ Voeno-Promyshlennyi kurer 21.11.2007

⁶⁵ <http://www.kremlin.ru/text/appears/2008/02/160013.shtml>. On huomattava, että Venäjän presidentin virallisilla sivuilla Putinin lausunto on käännetty englanniksi. Siinä Putinin sanomaksi laitetaan, että Venäjä suuntaisi ydinohjukset Ukrainaan, mitä Putinin ei sanonut! Vastaavasti esim. verkkolehti Telegraph.co.uk katsoo, että viittaus ohjusten suuntaamiseen liittyy myös Ukrainan mahdolliseen Nato-jäsenyyteen. Tätä yhteyttä ei ole venäjänkielissä puheessa! Kts. http://www.kremlin.ru/eng/speeches/2008/02/12/2018_type82914type82915_160088.shtml ja <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1578444/Russia-threatens-nuclear-attack-on-Ukraine.html>

⁶⁶ Kreml.org 20.5.2008

ydinlatauksilla ja perustaa ohjuspuolustusjärjestelmän kolmatta sijoituspaikkaa Eurooppaan. Sopimusprosessia ydinaseiden supistamiseksi on jatkettava ja tulevaisuudessa on huomioitava kaikki strategiset hyökkäysaseet niiden varustelutyypistä (ydinase tai ei-ydinase) huolimatta.⁶⁷

Presidentti Medvedev puhui sotilaspiirien komentajien tapaamisessa syksyllä 2008 asevoimien kehittämisestä. Hän viittasi aikajaksoon, joka yltyy vuoteen 2020 asti. Joulukuuhun 2020 mennessä tulisi olla valmiina tarkka toimintasuunnitelma lähitulevaisuutta varten. Vuonna 2020 pitää olla huolehdittu ydinpidäkeasian ratkaisuisista erilaisissa sotilaspoliittisissa olosuhteissa ja tilanteissa sekä joukkojen kokonaisvaltaisesta varustamisesta uusimuotoisella aseistuksella ja tiedusteluvälineillä.⁶⁸

Ulkoministeri Lavrov vastasi laajasti Venäjän Euroopan liiketoimintayhteisön tapaamisessa joulukuussa esitettyyn kysymykseen ydinaseiden tuhoamisesta. Useat huomattavat poliitikot, yhteiskunnalliset vaikuttajat ja tiedemiehet ovat tehneet aiheesta kokonaisen sarjan aloitteita. On tuotu esiin radikaaleja ideoita. Kaikki tietävät, että ydinaseettomaan maailmaan pääsemiseen liittyy koko joukko ratkaisemattomia ongelmia. Ensinnäkin, strategisten hyökkäysaseiden rajoituksista, supistamisesta ja valvonnasta on sopimus ainoastaan Venäjän ja USA:n välillä. Kaksipuolisten sopimusten ohella esiin nousee kysymys kaikkien virallisten ydinvaltojen vetämisestä mukaan ydinaseettoman maailman prosessiin. On selvää, että jos joskus tulee päivä, jolloin viimeinen ydinkärki tuhoetaan, se ei ole aivan pian. Eikä sotilastiede jää paikoilleen, vaan teknologia kehittyy. Kuka tietää, ettei jossain laboratoriossa kehitetä teholtaan massatuhoaseisiin verrattavaa uudentyypistä asetta, jonka tullessa ilmi ydinaseista eroon päässeet maat ovat suojaattomia?⁶⁹

3.6 Johtopäätöksiä

Poliitikkojen diskurssissa ydinaseen merkitys on keskeinen Venäjän poliittisen toiminnan kannalta. Venäjän talouden elpyminen näkyy poliittisen johdon kommentoissa heti tarkasteltavan aikajakson alusta alkaen. Poliitikkojen kommentit ovat rohkeita, optimistisia ja kehitteillä olevista asejärjestelmistä puhutaan mielellään. Asejärjestelmiä mainitaan jopa nimeltä, joten niillä täytyy olla potentiaalia.

⁶⁷ <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=441>

⁶⁸ http://www.kremlin.ru/appears/2008/09/26/2013_type63374type63376type82634_206944.shtml

⁶⁹ http://www.mid.ru/brp_4.nsf/2fee282eb6df40e643256999005e6e8c/f00e2f8241302a46c325751c00417795?OpenDocument

USA:n ohjuspuolustuksen leviämisen muuttuessa yhä konkreettisemmaksi poliitikkojen lausunnoissa on nähtävissä muutos. Aiempi asejärjestelmien ja niiden kehitysohjelmien mainitseminen muuttuu Venäjän asevoimien suorituskyvyn, aserajoitus sopimusten ja koko asevoimien pitkäjänteisen kehittämisen korostamiseksi. Tätä oli varmasti saattamassa Bulava – ohjuksen koelaukaisujen epäonnistuminen kesästä 2006 alkaen, mutta myös hampaattomuus puuttua USA:n toimiin ja poliittisen tilanteen kiristyminen Georgiassa.

Poliitikkojen diskurssissa on havaittavissa myös sitoutuminen kansainväliseen sopimusjärjestelmään. 1990-luvun alun ydinaseiden supistamiseen ja kehittämisen pysäyttämiseen liittyvistä virheistä puhutaan hiljaa, mutta niistä on opittu. Poliitikot haluavat sitoa kaikki ydinasevaltiot sopimusjärjestelmiin ydinasepelin selkeyttämiseksi. Tavanomaisten joukkojen huono taso suhteessa Yhdysvaltoihin ja Kiinan kaltaisen massa-armeijan puuttuessa Venäjä ei voi kokonaan luopua ydinaseista. Lausunnoista kaikuu huoli vihamielisten valtioiden halusta ympäröidä Venäjä ja päästä käsiksi sen luonnonvaroihin.

Vaikka poliitikot puhuvat harvoin ydinaseista itsestään muuten, kuin niistä erikseen kysyttäessä tai kun puhe on kehitysohjelmista, ydinaseet ovat puheissa taustalla. Niiden perimmäinen tarkoitus on suojata valtion turvallisuutta eri skenaarioissa, mutta poliitikkojen puheissa ei käy ilmi missä tilanteissa ja miten ydinaseita on valmistauduttu käyttämään.

Poliitikkojen puheissa ei suoranaisesti uhkailla ydinaseilla, vaikka ohjusten suuntaamisesta ja uudelleen sijoittamisesta puhutaankin. Lienee itsestään selvää, että näissä tapauksissa kuitenkin tarkoitetaan ydinohjuksia, koska lausunnoista on pääteltävissä, että venäjän täsmäase- ja satelliittipaikannustekniikka on länsimaita huomattavasti jäljessä. Presidentin virallisten sivujen käännös ydinohjusten suuntaamisesta Ukrainaan tukee tätä päätelmää. Putin puhui iskuohjusjärjestelmien (udarnyje raketnyje sistemy) suuntaamisesta. Tätä termiä ei löydy käytettynä muualta internetistä eikä venäjänkielisestä Sotilasensyklopediasta (2002). Oletettavasti kääntäjä on laittanut englanninkieliseen versioon Putinin tarkoittaman termin.

Vastaavasti Kuuban käyttämisessä lentotukikohtana ja kaukotoimintailmavoimien päivystyslentojen aloittamisessa ei suoraan puhuttu ydinaseista. Putinin ilmoitus lentotoiminnan aloittamisesta tapahtui julistuksellisesti ja sillä haluttiin julkisuutta. Hämäräksi jäi, mitä termillä taistelupäivystys tarkoitetaan. Tätä Putin varmaan halusikin, sillä lentotoiminnan aloittaminen

yleensä oli jo yllätys länsimaille, vaikka Ivanov ilmoittikin kaukotoimintailmavoimien modernisoinnista yli vuotta aiemmin.

Ainoa selvästi ydinaseista puhunut poliitikko on Valko-Venäjän suurlähettiläs Aleksander Surikov. Hänen lausuntonsa kansainväliselle lehdistölle oli kiinnostava ja yllättävä. Moskovasta tulikin varsin pian vastine tähän ja Surikov oli pakotettu selittämään lausuntonsa väärin käännetyksi. Valitettavasti alkuperäinen haastattelu on nähtävillä vain Interfaxin sivuilla, jonne ei ollut pääsyä. Kremlin reagoinnista voidaan kuitenkin päätellä, että Surikov menetteli ohjeiden vastaisesti ja ydinaseiden mainitseminen on sallittua vain erikseen määrätuille tahoille. Toisaalta Venäjän politiikassa tämä saattoi olla samasta syystä suunniteltua, ja tarkoituksena oli selvittää länsimaiden reaktio ydinaseiden sijoittamisesta uudelleen entisten Neuvostotasavaltojen alueille.

Kolmesta edellisestä tapauksesta voidaan päätellä, että niillä kaikilla pyrittiin vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon. USA:n ohjuspuolustuksen leviäminen on ollut ongelma Venäjälle jo vuosikausia eikä Venäjä ole löytänyt keinoja USA:n suunnitelmien kaatamiseksi. Kremlessä on varmasti mietitty vastatoimia esimerkiksi aserajoitussopimuksista irrottautumisena, mutta julkisesti kukaan ei ole sitä sanonut. Ydinaseet ovat Venäjän ulkopoliitikassa tärkeä tekijä, taustavaikuttaja, jonka kautta Venäjän vaikutusmahdollisuuksia arvioidaan. Viittaaminen maalittamiseen ei strategisten aseiden osalta tunnu kovin voimakkaalta keinolta. Sotilaiden lausunnoista kävi ilmi, että pääosa ohjuksista viedään päivittäin laukaisuvalmiiksi, joten niille on kohteet joka tapauksessa valmiina. Ei-strategisten ydinaseiden määrästä on vain länsimaaisia arvailuja, mutta niitä on oletettavasti niin paljon, että varsinainen maalittaminen ei ole suuri asia.

Ydinaseen merkityksestä venäläisten kansalliselle identiteetille kertoo Kokoshinin pitämä esitelmä moskovalaisessa yliopistossa. Siitä käy ilmi venäläinen suhtautuminen kotimaahan ja tarve selviytyä ilman muiden valtioiden apua. Suvereniteetti nähdään voimavarana, jonka eteen on tehtävä töitä ja joka vaikuttaa kaikilla venäläisen elämän aloilla. Ydinase suvereniteetin takaajana koskettaa näin jokaisen venäläisen elämää. Tällaisella kasvatuksellisella puheella voidaan sanoa olevan välillinen vaikutus politiikkaan kuulijakuntansa perusteella.

4 YDINASEET TUTKIJOIDEN DISKURSSEISSA

4.1 Vuosi 2004

Aleksei Arbatov tarkastelee lyhyesti muiden ydinase maiden uhkaa Venäjälle *Nezavisimoe Voennoe Obozrenie* –lehdessä 14.5.2004. Hänen mukaansa USA:n, Iso-Britannian, Ranskan ja Kiinan ydinaseet olivat suunnattu Neuvostoliittoa ja sittemmin Venäjää vastaan. Israel tarvitsee ydinaseen arabivaltioita vastaan, mutta kykeni vaikuttamaan Neuvostoliittoon. Pakistanin ohjukset on suunnattu Intiaa vastaan, mutta niillä kyetään kattamaan merkittävä osa Siperiaa. Pohjois-Korean ydinase saattaisi todennäköisesti jouduttaa Japania ja Etelä-Koreaa hankkimaan ydinaseen. Näiden ydinaseet yltäisivät Venäjän Kauko-itään. Ei tule elätellä toiveita, että Venäjällä olisi aina hyvät suhteet näihin maihin. USA:sta poiketen Venäjällä ei ole vielä aikoihin varaa hankkia omaa ohjuspuolustusjärjestelmää, vaikka geostrateginen tilanne pakottaa olemaan huolissaan lentokoneista ja ohjuksista ydinaseiden kantolaitteina. Lisäksi on huomioitava tuhansien kilometrien pituinen avoin raja Venäjän etelä- ja itäosissa, jota rikolliset ryhmittymät voivat käyttää massatuhoaseiden kuljetusreitteinä maalta ja mereltä.⁷⁰

Käymällä neuvotteluja USA:n ja muiden ydinasevaltojen kanssa on elvytettävä laajat strategisten hyökkäysaseiden supistamiset ja puolustusaseiden rajoittamiset. Vain tällainen prosessi vie meitä kumppanuuden tiellä eteenpäin kohti tiiviimpää yhteistyötä ja ehkä joskus jopa liittoon taistelussa yhteisiä uhkia ja vihollisia vastaan. Silloin myös molemminpuolisen ydinpidäkkeen suhde muuntuu joksikin toiseksi tilaksi, jollainen on nykyään vaikkapa Iso-Britannian ja Ranskan suhteissa. Koska lähitulevaisuudessa ydinpidäkkeelle ei ole mallina vaihtoehtoa, pidemmän ajan suunnittelulla on etsittävä muita yhteisen turvallisuuden rakenteita ja unohdettava viime vuosisadan haamut.⁷¹

Sergei Kremlev toteaa *Nezavisimoe Voennoe Obozrenie* –lehdessä kesällä 2004 USA:n käyttäneen kansallisen ydinasekompleksin modernisointiin enemmän varoja viimeisen kymmenen vuoden aikana, kuin kylmän sodan aikana. USA:n ydinasepolitiikka on dynaamista, agressiivista eikä siihen sisälly supistamisen luonnetta, vaan se perustuu nimenomaan voiman käytön ylivoimaan.⁷²

⁷⁰ *Nezavisimoe Voennoe Obozrenie* 14.5.2004. Aleksei Arbatov

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Nezavisimoe Voennoe Obozrenie* 23.7.2004 Sergei Kremlev

Ydinaseen omaava Pohjois-Korea ei absoluuttisesti ole vaarallinen Venäjälle, vaan jopa jossain määrin hyödyllinen. Sen sijaan Japani muodostaisi todellisen uhan, jos sillä olisi ydinase.⁷³

Mihail Sosnovski kertoo kykyaikaisesta ydinpidäkkeestä Obozrevatel-lehdessä vuonna 2004. Venäjän turvallisuudella on uusia haasteita toteutettaessa ydinpidäkettä globaalilla tasolla ja kun on turvattava potentiaalinen pidäke alueellisella tasolla. Näitä ovat ennen kaikkea USA:n ja Naton pyrkimys dominoivaan rooliin maailman yhteisössä tukeutuen sotilaalliseen voimaan, voimatasapainon muuttuminen Euroopassa johtuen Naton leviämisestä itään, Venäjän rajojen välittömässä läheisyydessä olevat potentiaaliset kriisipesäkkeet, ydinaseiden ja joukkotuhoaseiden leviäminen, johtavien sotilasvaltioiden muuttuneet näkemykset sodankäynnistä ja siihen liittyvästä täsmäaseiden käytöstä ja Venäjän asevoimien suorituskyvyn lasku, johon liittyy tieto, että asevoimat eivät käyttöönsä saa lähitulevaisuudessa uusinta kalustoa.⁷⁴

Globaali ydinpidäke tarkoittaa strategisten ydinaseiden käytön uhkaa vastaiskuna estettäessä laajamittaista sotaa, vaikka iskua seuraisivatkin merkittävät tuhot maapallolla. Pääkohteina iskuille ovat yleensä sotilaallisen ja sotilastaloudellisen potentiaalin kohteet. Paikallisella tasolla ydinpidäkkeellä estetään paikallisten sotien syntyminen, kun on olemassa ei-strategisten ydinaseiden käyttöuhka. Uhka liittyy aseiden käyttöön vastatoimina, tai sen rajoitettuna käyttönä pyrittäessä estämään alkaneiden vihollisuuksien laajeneminen. Mahdollisen iskun kohteena ovat yleensä joukkojen ryhmykset, sotilaskohteet sekä mahdollisesti vihollisen sotilastaloudellinen potentiaali.⁷⁵

Ydinpidäkkeen toimivuuden kannalta on noudatettava seuraavia periaatteita: valtion päättäväisyys ja valmius käyttää ydinaseita vihollista vastaan, ydinpidäkkeen rooli on puolustuksellinen, paitsi jos sitä käytetään ehkäisevästi ja syntyvien uhkien luonteelle sopiva käyttökkeinojen, muotojen ja mittakaavan riittävyys.⁷⁶

Ydinaseen hyvin rajoitettukin käyttö voi johtaa konfliktin eskaloitumiseen aina maailmanlaajuisiksi katastrofiksi, kun osapuolet tekevät massiivisia ydiniskuja strategisilla aseilla. Ainoastaan vihollisen virhearviointi, ettei se saisi vastaiskua kohdalleen, voi johtaa tilanteeseen, jossa Venäjä on pakotettu käyttämään ydinaseita.⁷⁷

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Obozrevatel – Observer no 11 2004. Mihail Sosnovski

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

Ydinpidäkkeen ylläpitämiseksi ei tarvitse olla määrällisesti tasavertainen. Riittää, kun aseita on se minimimäärä, jolla voidaan tuottaa vastustajalle sietämättömät tappiot. Venäjällä laske-
taan, että ydinkärkeä on oltava ainakin 1200 – 1500 kappaletta. USA:n ohjuspuolustuksen ke-
hittymisen vuoksi ydinkärkien varustamisessa voi olla korjaamisen varaa.⁷⁸

Ei-strategisten ydinvoimien potentiaalin tulee olla sellainen, että se yhdessä tavanomaisen ase-
voiman kanssa pystyy varmuudella tuhoamaan vihollisen joukkojen päävoiman manner- ja
merisotatoimialueilla sekä strategisilla ilma- ja avaruussuunnilla.⁷⁹

Viholliselle aiheutettavaa tuhoa voidaan säädellä sen mukaiseksi, millaisen tuhon vihollinen
on aiheuttanut. Torjuttaessa hyökkäystä kyky peräkkäisiin tuhon lisäämisiin takaa sellaisen ta-
son löytymisen, jolla vihollinen on pakotettu sotilaallisten toimien vähentämiseen. Tällöin
käytetään ensisijaisesti ei-strategisia ydinaseita.⁸⁰

Asevoimien laajamittainen varustaminen tavanomaisilla strategisen ja operatiivis-taktisen ta-
son täsmäaseilla vähentäisi maan sotilaallisen turvallisuuden riippuvuutta ydinaseista ja toisi
joustavuutta toimiin vastattaessa erilaisiin ulkoisiin uhkiin. Tällöin luotaisiin tavanomaisiin ja
ydinaseisiin perustuva pidäkejärjestelmä globaalille ja alueelliselle tasolle. Venäjän talous
huomioiden tämä on mahdollista aikaisintaan 15 – 20 vuoden kuluttua. Siihen asti Venäjän
turvallisuuden perustana on kaksitasoinen ydinpidäkejärjestelmä, jossa pidetään yllä pienintä
tarvittavaa ydinpotentiaalia.⁸¹

Erityisesti on korostettava ilmapuolustuksen ydinaseiden spesifiä roolia puolustuksellisena ei-
strategisena ydinaseena. Sen käyttö ilmahyökkäyksen torjumiseen voidaan tulkita kaikkein
hillityimmäksi ydinaseen käyttömuodoksi, kun vihollinen pakotetaan luopumaan sotilaallisista
toimista. Tämä siksi, että hyökkääjä ei joudu reagoimaan ydiniskuun omalla alueellaan, kuten
joutuisi, jos puolustaja käyttäisi hyökkäykseen soveltuvia, vaikka vain ei-strategisia ydinasei-
ta.⁸²

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

4.2 Vuosi 2005

Aleksandr Radtshuk toteaa Voенno-Promyshlennyi kurer lehdessä toukokuussa 2005 ydinaseella olevan mitä merkittävin rooli niin sodan, kuin rauhan aikanakin. Hän perustaa väitteensä ydinpidäkkeen teorioihin, joten se ei häviä poliittisten eikä sotilaallisten keinojen valikoimasta ja on aina huomioitava suurvaltojen välisissä ja muiden maiden suhteissa vielä pitkään. Erityisesti tämä rooli alkaa käydä ilmi nykyisin, kun seuraamme yrityksiä muuntaa maailman geopolitiittista kuvaa, erillisten valtioiden pyrkimyksiä muuttaa globaaleja ja alueellisia voimatasapainoja ja yhä avoimempaa taistelua pääsystä luonnonvaroihin. Tämä tilanne on johtanut siihen, että huolimatta maailmanyhteisön taistelusta ydinaseiden leviämisen estämiseksi monille maille ydinaseen omistamisesta on tullut välttämätön elinehto. Tällöin ei eritellä onko kyseessä tavallinen valtio vai ”roistovaltio”.⁸³

Monet, vaikkakin yksinkertaiset, tieteelliset ja tekniset ydinaseen rakentamiseen liittyvät salaisuudet ovat jo kauan sitten paljastuneet ja levinneet maailmalle. Siksi jotkut maat pystyvät rakentamaan ydinaseita, vaikka teknologinen tietämys ei riitäkään rakentamaan nykyaikaisia korkean teknologian asejärjestelmiä.⁸⁴

Radtshuk selvittää USA:n ja Venäjän ydinstrategioiden kehittymistä ja toteaa, että esimerkiksi Pakistanilla ei ole virallista ydindoktriinia vielä seitsemän vuotta ydinkokeiden jälkeenkään.⁸⁵

Venäläis-amerikkalaisissa suhteissa molemminpuolisen ydinpidäkkeen malli ei ole nykyaikainen ja se tulisi pikaisesti korvata molemminpuolisen turvallisuuden mallilla. Mallin kehittämisen päätavoitteena on kuuluttaa muutosta venäläis-amerikkalaisissa suhteissa ydinaserintamalla ja siirtymistä kilpailuasetelmasta sotilaspoliittiseen yhteistyöhön. On selvää, että kaksipuolisten ongelmien ratkaisemiseksi Venäjän tai USA:n johto ei aio käyttää ydinaseita nähtävissä olevassa tulevaisuudessa.⁸⁶

4.3 Vuosi 2006

Juri Solomonov ilmoitti keväällä 2006 Strategisten ydinjoukkojen takaavan Venäjän suojan aina vuoteen 2045 asti, kun merelle ja maalle sijoitetut strategiset ydinaseet on täysin uudistettu vuoteen 2015 mennessä. Muut maat eivät pysty rakentamaan Topol-M:a vastaavia ohjuksia

⁸³ Voенno-Promyshlennyi kurer 18.5.2005. Aleksandr Radtshuk

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

vielä 15 – 20 vuoteen. Lisäksi yksikärkiset ohjukset vaihdetaan monikärkisiin ja vuoteen 2011 mennessä Venäjällä on vähintään 2000 ydinkärkeä, mikä on SORT-sopimuksen mukainen määrä.⁸⁷

4.4 Vuosi 2007

Aleksei Arbatov kertoo marraskuussa 2007 Nezavisimoe Voennoe Obozrenie –lehdessä Venäjän mahdollisuuksista irtautua asevalvonnan sopimuksista, jos USA rakentaa Eurooppaan ohjuspuolustustaan. Presidentti Putin totesi Münchenin puheessaan, että vain Venäjä ja USA ovat sopineet keskimatkan ohjuksien kieltämisestä, mutta se rajoitus ei koske kolmansiä maita. Näitä ovat Iran, Pakistan, Intia, Kiina, Pohjois- ja Etelä-Korea. Keskimatkan ohjusten rakentaminen on näille vain välietappi kehitettäessä mannertenvälisiä ohjuksia. Koska Venäjä ei aio kilpailla USA:n kanssa ohjusmäärästä, vaan vastaa tarvittaessa epäsymmetrisin keinoin, olisi outoa kilpailla keskimatkan ohjuksista näiden kolmansien maiden kanssa.⁸⁸

Näiden maiden mahdolliseen uhkaan on tehokkaampiakin keinoja. Esimerkiksi mannertenvälisen ohjusten käyttö lyhyemmillä lentoradoilla keskietäisyyksille, ilmavoimien pommittajien käyttö ydinasealustissa ja joitakin maita kohtaan ydinisku alusten ja sukellusveneiden aseilla. Sitä paitsi olisi edullisempaa varustaa Topol-M -ohjuksilla muutama lisärykmentti tai kehittää INF-sopimuksen sallimia täsmäasekärkiä ohjuksiin, kuin aloittaa keskimatkan ohjusten kehitysohjelma.⁸⁹

Arbatovin mielestä USA:n Eurooppaan suunnittelema ohjuspuolustus on provokatiivinen ja epätasapainottaa suhteita Venäjään. Projektin sotilastekninen tehokkuus on epäilyttävä virallisesti ilmoitetun uhan osalta ja tuo mukanaan poliittisia heilahduksia suhteessa Venäjään ja Kiinaan. Lisäksi projekti rikkoo venäläis-amerikkalaisen vuoden 2002 julistuksen henkeä uusista strategisista suhteista, jolloin ”huomioidaan kahden vallan yhteistyö tällaisten asejärjestelmien kehittämisessä”. Kaikki Venäjän mannertenvälisen ohjusten tukikohdat on sijoitettu niin kauas pohjoisen ja niiden lentoradat kulkevat napapiirin yli, joten Amerikkalaisten GBI-tyyppiset raketit eivät voi vaikuttaa niihin Puolasta. Äärimmäisessä tapauksessa ohjuspuolustuksen kohteisiin voidaan vaikuttaa Topol-M -ohjuksilla, mistä Strategisten ohjusjoukkojen johto on äskettäin ilmoittanut virallisesti. Sitä paitsi mannertenvälisen ohjusten lentokokeet

⁸⁷ Kraznaja Zvezda 15.12.2006

⁸⁸ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 2.3.2007. Aleksei Arbatov

⁸⁹ Ibid.

eivät riko INF-sopimusta, koska siinä ohjuksen kantamalla tarkoitetaan maksimikantamaa, jolle ohjusta on kokeiltu.⁹⁰

Arbatov luettelee joukon syitä, miksi Venäjä ei voi irrottautua INF-sopimuksesta. Tällöin USA:n politiikan johdosta monet Euroopan maat joutuisivat kärsimään, kun venäläiset keskimatkan ohjukset yltäisivät niiden alueille. Kehitystyöhön ei ole ylimääräistä rahaa, joten se tulisi ottaa pois jostain muusta työstä. Tämä Venäjän vastatoimi aiheuttaisi vastaavien ohjusten ja ohjuspuolustuksen osien sijoittamisia uusiin Nato-maihin. Lisäksi Natosta tulisi selvästi Venäjän vastainen. Siksi olisikin loogisempaa irrottautua SORT-sopimuksesta.⁹¹

Varfolomej Korobushin kuvailee syksyllä 2007 ydinaseiden roolia Venäjän sotilasdoktriinissa. Artikkelissa pyritään löytämään heijastuksia uuteen doktriiniin. Korobushinin mukaan erityisesti Putinin Münchenin esiintymisen (2006) jälkeen USA ja Nato ovat syyttäneet Venäjää erilaisista ongelmista ja siksi voidaan väittää, että ydinsateenvarjon merkitys Venäjälle ei ole vähentynyt, vaan jatkaa yhä kasvuaan. Venäjälle ydinase on radikaalein ja halvin keino turvallisuuden ylläpitämiseksi.⁹²

Uudessa sotilasdoktriinissa tulisi huomioida ydinaseiden käytön prioriteetin läpinäkyvä idea, kun tarkoituksena on taata valtiollinen turvallisuus. Niin kauan, kun strategisten ydinjoukkojen tehtävänä on tuottaa viholliselle takuuvarma tuho kaikissa oloissa, ei voida puhua rajuista supistuksista. Neuvotteluissa USA:n kanssa voidaan päästä asteittain 1500 ydinkärjen tasolle. Lisäksi nämä neuvottelut voivat johtaa supistamisneuvotteluihin kolmen muun ydinasevallan, Iso-Britannian, Ranskan ja Kiinan, kanssa.⁹³

Uuden doktriinin on vahvistettava myös, että valtio tekee kaiken mahdollisen suvereniteettinsa ja Venäjän elintärkeiden intressien suojaamiseksi. Tähän käytetään puolustuksellisia välineitä, joiden pohjana ovat optimoitu ydinaseistus.⁹⁴ Doktriinissa on otettava huomioon epäsuotuisat geopoliittiset ja geostrategiset muutokset, joita on tapahtunut ja yhä tapahtuu. Näissä oloissa on välttämätöntä lähteä siitä, että strateginen ydinpidäke säilyy vielä pitkään ratkaisevana tekijänä Venäjän turvallisuuden takaamisessa.⁹⁵

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

⁹² Voенно-Промышленны кurer 21.11.2007 Varfolomej Korobushin

⁹³ Ibid. ja Nezavisimoe Voенnoe Obozrenie 02.02.2007 Varfolomej Korobushin

⁹⁴ Voенно-Промышленны кurer 21.11.2007

⁹⁵ Nezavisimoe Voенnoe Obozrenie 02.02.2007

Korobushin kritisoi samassa artikkelissa Arbatovin ja Dvorkinin tekemää USA:n rahoittamaa tutkimusta, jossa todetaan mm., että ydinpidäkkeen mallista tulisi siirtyä uudenlaiseen strategiseen yhteistoimintaan, laskea strategisten ydinjoukkojen valmiutta ja kieltäytyä käyttämästä ensimmäisenä ydinaseita. Korobushinin mielestä Venäjä ei voi yksipuolisesti kieltäytyä strategisesta ydinpidäkkeestä ja se noudattaa täsmällisesti solmimiaan supistamissopimuksia. USA sen sijaan rikkoo sopimusta ydinaseiden leviämisestä, koska se välitti Iso-Britannialle Trident-2 –ohjuksia sukellusveneisiin. Lisäksi USA jatkaa pienitehoisten maanalaisten bunkkerien tuhoamiseen tarkoitettujen ydinaseiden kehitysohjelmaa ja kieltäytyy kaikista avaruuden sotilaskäytön rajoituksista eikä halua neuvotella taktisten ydinaseiden siirrosta USA:n alueelle. 200 – 400 taktista ydinpommia sijaitsee Iso-Britanniassa, Italiassa, Belgiassa, Alankomaissa, Saksassa ja Turkissa.⁹⁶

Analysoimalla strategisten ydinaseiden rajoitus- ja supistamissopimuksia voidaan väittää, että solmimalla START-I ja SORT –sopimukset, USA:n onnistui välttää pidäkepotentiaalien pariteetin turvaaminen. Nykyään amerikkalaiset ydinvoimat ylittävät merkittävästi venäläiset kostonkyvyssä mitattuna kantolaitteiden ydinlaukausten määrällä. Eikä tarvitse edes huomioida liikuteltavia ohjuksia eikä eteentyönnettyjä ei-strategisia ydinvälineitä, joilla on strateginen kyky tuhota kohteita Venäjän alueella.⁹⁷

Ydinpidäkkeen potentiaalin turvaamisesta kieltäytyminen vähentää Venäjän geopoliittista statusta, pienentää sen mahdollisuuksia integroitua tasa-arvoisesti maailman yhteisöön, missä voiman käyttö alkaa näytellä oleellisempaa roolia, kuin aiemmin oletettiin. Siksi ydinpidäkkeen välttämättömän potentiaalin säilyttämistä tulee pitää yhtenä, ei ainoastaan sotilaallisena, vaan myös sotilaspoliittisena tehtävänä 2000-luvun lähimpinä vuosikymmeninä.⁹⁸ Nykyään ja lähitulevaisuudessa ei ole vaihtoehtoja ydinaseille, kun on tarkoitus estää suursodan irtipääsy.⁹⁹

4.5 Vuosi 2008

Viktor Jesin kertoo NEWSru-verkkolehdessä kesällä 2008 mahdollisista toimista, jos USA tuo ohjuspuolustuksensa Eurooppaan. Tällöin voitaisiin toteuttaa ohjelma kiertorataan perustuvista ohjuksista, jotka pääsevät USA:n maaperälle Etelänavan kautta, siis kiertämällä amerikkalaiset ohjuspuolustustukikohdat. Muita keinoja voisivat olla Iskander-ohjusten vieminen

⁹⁶ Voенно-Промышленныи кurer 21.11.2007

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

Kaliningradiin ja keskeyttää osallistuminen SORT-sopimukseen. Missään tapauksessa ei tule epäillä, etteikö Venäjä ottaisi ydin- ja sotilassuunnittelussaan huomioon ohjuspuolustuksen leviämistä. Vladimir Dvorkin muistuttaa, että Itä-Euroopan ohjuspuolustus ei muodosta mitään uhkaa Venäjän ydinpidäkkeelle. Yhden ydinohjuksen alas ampuminen vaatii noin 10 ohjusta, jonka verran Puolaan suunnitellaan ohjuksia kokonaisuudessaan. ”Ja meillä voi olla sen kaltaisia laukauksia monta sataa.”¹⁰⁰

4.6 Johtopäätöksiä

Tutkijoiden kirjoituksissa Venäjän ydinasepolitiikkaa on käsitelty tutkituista ryhmistä kaikkein laaja-alaisimmin. Tutkijat ottavat kantaa ydinaseiden käytön periaatteisiin, poliittisiin vaikutuksiin ja kehittämissuuntiin. Heidän ei ole tarvinnut tukeutua poliitikkojen mielipiteisiin tai virallisiin doktriineihin eikä tarvitse korostaa Venäjän sotilaallista suorituskykyä.

Tässä raportissa esiintyvillä tutkijoilla on laaja kansainvälinen kokemus. Se näkyy kansainvälisen yhteistyön ja sopimusmenettelyn korostamisena. Kaikkien tutkijoiden mielestä nykyinen ydinpidäkejärjestelmä alkaa olla vanhentunut, mutta ydinaseilla on silti Venäjän turvallisuudelle suuri merkitys. USA:n määrällinen ja laadullinen etumatka ydinaseteknologiassa todetaan avoimesti, sekä se että Venäjä ei voi saavuttaa tätä etumatkaa.

Tutkijat löytävät ulkomaailmasta enemmän vaikuttajia maailmanpolitiikkaan, kuin uskovat Venäjän tekevän sitä tietoisesti. Venäjä nähdään pikemminkin reagoivana osapuolena, jonka toimintaan muut yrittävät vaikuttaa. USA ja NATO ovat potentiaalisia yhteistyökumppaneita, mutta myös Venäjän kannalta haitallisen muutoksen aiheuttajia Euroopassa ja entisissä neuvostotasavalloissa. Ainoina keinoina vaikuttaa tapahtumiin voivat olla aserajoitussopimusten kehittäminen tai jopa näistä sopimuksista irtisanoutuminen.

Tutkijoiden kirjoittaminen sotilasalan lehdistössä ja esiintyminen julkisuudessa on sen verran harvinaista, että heidän toiminnallaan ei voi sanoa olevan suoraa poliittista merkitystä. Heidän työnsä tuottaa tietoa laitokselle, jonka palveluksessa he ovat. Näiden laitosten tarkoitusperiä ei ole tarpeen ryhtyä ruotimaan tässä raportissa. Tutkijat esittävät hyvin samansuuntaisia näkemyksiä ydinaseiden käytöstä, kuin sotilaatkin. Tosin Venäjällä tutkija saattaa olla entinen sotilas ja sotilas palvella tutkijana. Arbatovin esitys mannertenvälisten ohjusten käytöstä on ainut-

⁹⁹ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 02.02.2007

laatuinen. Eräät tutkijat ovat esittäneet vastaavanlaisia, melko radikaalejakin mielipiteitä vastatoimiksi USA:n ja NATO:n politiikalle, mutta nämä tutkijat ovat saaneet hyvin vähän palstatilaa vakavasti otettavassa lehdistössä. Kuitenkin on pääteltävissä, että tutkijatkin osaltaan etsivät erilaisia keinoja tukeakseen Venäjän pääsyä takaisin toiseksi maailman navaksi.

5 KATSAUS VENÄJÄN YDINASEPOLITIikkaAN VUODEN 2009 ALUSSA

Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti Venäjän ydinasepolitiikan piirteitä vuoden 2009 alussa julkaistun materiaalin perusteella. Keskustelu ydinaseista on lisääntynyt venäläisessä lehdistössä, koska START – sopimus umpeutuu joulukuussa 2009. Sopimuksen tulevaisuuden jatko on hallinnut alan kirjoittelua.

Lontoon G20 – kokouksen perusteella Venäjän ja USA:n suhteet ovat paranemassa maiden johtajien annettua yhteisen lausunnon neuvotteluista, joiden tarkoituksena on sopia START – sopimuksen korvaajasta. Lausunnossa vihjattiin jopa ydinaseettoman maailman luomiseen ja lausunnon kieli yllättikin monet tahot. Tosin tavoitteita ei aseteta täydelliseen aseistariisuntaan välittömästi, vaan sopiva strategisten ydinkärkien tavoitetaso voisi olla noin 1500 kappaletta ja jatkossa voitaisiin keskustella taktisten aseiden ja kantolaitteiden supistamisista.¹⁰¹

Venäläisen näkemyksen mukaan uusi sopimus on sidottava yhteen tasapainoisen ohjuspuolustusjärjestelmän kanssa. Tämä on loogista, koska strategiset hyökkäys- ja puolustusaseet vaikuttavat toisiinsa. Kysymykseen tulee ohjuspuolustus globaalilla tasolla eikä ainostaan Itä-Euroopassa. Lisäksi sopimukseen on liitettävä kielto avaruuden militarisoinnista.¹⁰²

Sopimuksen sisällöstä tärkeimmäksi katsotaan määrälliset ja laadulliset tekijät. Presidentti Obama on väläytellyt jopa täydellistä aseistariisuntaa, mutta Pentagonissa on tätä vastustavia piirejä.¹⁰³ Brittiläisen Times – lehden julkaisema tieto amerikkalaisten halusta päästä jopa tuhannen kärjen tasolle kiistetään jyrkästi. Venäläiset tutkijapiirit ovat päätyneet 1500 operatiivisesti sijoitetun strategisen ydinkärjen tasolle mahdollisesti vuonna 2015.¹⁰⁴ Olisi kuitenkin suositeltavaa sopia myös operatiivisesti sijoittamattomien ydinkärkien määrästä, jolloin ei

¹⁰⁰ NEWSru-verkkolehti 24.7.2008. Puolustusministeri Anatoli Serdjukov toteaa Maanpuolustus –lehden haastattelussa 12.12.2008, että ohjuspuolustus on osa globaalia järjestelmää eikä Puolan ohjusten määrällä ole merkitystä, koska määrää voidaan kasvattaa nopeasti. Kts haastattelu <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=441>

¹⁰¹ <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=46381>

¹⁰² Kraznaja Zvezda 14.3.2009 Vladimir Kozin

¹⁰³ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 27.2.2009 Viktor Jesin

¹⁰⁴ Ibid. ja Kraznaja Zvezda 14.3.2009

syntyisi luottamuspulaa sopimustulkinnan vuoksi. Näillä ydinkärjillä tarkoitetaan kantolaitteista poistettuja ja keskitettyihin varastoihin, aktiiviseen reserviin, vietyjä ydinkärkiä.¹⁰⁵

Sopimukseen tulisi sisällyttää myös rajoitus uudentyyppisten strategisten ydinlaukausten ja niiden kantolaitteiden kehittämisestä. Vastaavanlaisia velvoitteita tulisi esittää myös hyväksytyille ja faktisille ydinasemaille.¹⁰⁶ Muutoinkin sopimuksen tulisi houkutella muita ydinasemaita vastaavaan neuvotteluprosessiin ydinaseiden ja niiden kantolaitteiden rajoittamiseksi.¹⁰⁷ Perinteisen triadin asemesta tulisi sopia meri- ja ilmasijoitteisista ydinlaukauksista, joiden kantama on yli 600 km. Nämä pinta-aluksiin, sukellusveneisiin ja pommikoneisiin sijoitetut aseet muodostavat itsenäisen strategisen hyökkäysaseen luokan. Yksi aserajoitussopimusten oleellisista puutteista on rajoitus tehokkaista täsmäaseista, joiden lentoaika on maasijoitteisia mannertenvälisiä ohjuksia lyhyempi, erityisesti jos ne on tuotu etulinjoille. Sopimuksessa olisi oltava kappale, joka kieltää strategisten hyökkäysaseiden varustamisen tavanomaisilla kärjillä. Näin estetään tämänäköisten ohjusten uudelleenvarustaminen ydinkärjillä.¹⁰⁸

Tulevan sopimuksen on perustuttava rakentavalle yhteistyölle. Se sisältää monia karkoita, joista yksi on strategisen stabiiliuden käsitteen ymmärtäminen. Se johtuu Venäjän ja USA:n ydinaseiden käyttöä koskevien ohjesääntöjen ja doktriinien erilaisuudesta jo alun perin. Venäjällä on puolustuksellinen ja USA:lla varoittavan ja ennaltaehkäisevän iskun mahdollistava hyökkäyksellinen doktriini. Lisäksi triadi perustuu USA:lla sukellusveneiden ydinohjuksiin ja Venäjällä maasijoitteisiin ohjuksiin. Kaikista ongelmista huolimatta maiden on päästävä sopimukseen. Muussa tapauksessa alkaa jälleen asevarustelukilpa.¹⁰⁹

Alkuvuodesta Venäjä on panostanut huomattavasti uusien sopimusneuvottelujen onnistumiseksi ja tarkastellut sopimuksen mahdollista sopimusta. Nämä asiat on linjassa aiemmin esitettyyn ja niissä korostuu kaikkien ydinasemaidensa saaminen sopimusten alaisiksi ja kattavan sopimuksen aikaansaaminen USA:n kanssa. Osasyynä tähän voi olla heikentynyt taloussuhdanne ja Bulava – ohjuksen koeammuntojen pettymykset.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Kraznaja Zvezda 14.3.2009

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid

On hyvä muistaa, mitä armeijankenraali Makarov ilmoitti Duuman komiteoille Asevoimien uudesta muodosta: ”Lähitulevaisuudessa ydinase on päätekijä tasapainottamisessa ja sen merkitys, mahdollisesti, kasvaa.”¹¹⁰

6 PÄÄTELMÄT

Keskeisimpänä yhdistävänä tekijänä tutkittujen ryhmien diskursseissa on kansainvälisten sopimusten merkitys. Sen taustalla on nähtävissä Venäjän epäluulo USA:n politiikkaa kohtaan. USA pyrkii laajentamaan vaikutusalueitaan Naton kautta entisten neuvostotasavaltojen alueelle ja levittämään roistovaltioiden aseohjelmien pelossa ohjuspuolustuksensa elementtejä omien intressiensä puitteissa. Venäjä oli elokuuhun 2008 asti lähestulkoon syrjäytetty poliittinen tekijä eikä se kyennyt vaikuttamaan merkittäviin eurooppalaisiin tapahtumiin. Georgian operaatiolla Venäjä palasi ainakin hetkeksi maailmanlaajuisen huomion keskipisteeksi ja haki uusia vaikutuskeinoja. Aserajoitussopimuksilla Venäjä pyrkii saamaan kaikki ydinasevaltiot sopimusten alle. Näin se saisi selkeytettyä poliittisen pelikentän ja voisi sen perusteella kehittää omaa ydindoktriiniaan. Suurimpana huolena Venäjällä on kuitenkin USA:n ydinaseet ja erityisesti vielä Euroopassa olevat ei-strategiset ohjukset. Venäjän kyky ylläpitää ydinaseiden määrällistä ja laadullista pariteettia USA:n kanssa on heikko ja asia tunnustetaan maassa yleisesti. Omaan suorituskykyyn kuitenkin uskotaan vakaasti.

Tulevaisuutta pyritään ennakoimaan laajentamalla uhkakuvaa maailman energiapulasta, johon Venäjällä on mahdollisuus vastata. Tutkimuksen aikajaksolla Venäjä pystyi vaikuttamaan Euroopan politiikkaan pääosin luonnonvarojensa ja öljyn korkean hinnan kautta. Kaikissa tutkituissa ryhmissä viitattiin epämääräiseksi jätetyn Venäjän ulkopuolisen tahon, jolla selvästi kuitenkin tarkoitettiin Yhdysvaltoja, haluavan tulevaisuudessa osansa Siperian luonnonvaroista. Asiaa sivusi myös presidentti Putin, vain pari kuukautta sen jälkeen, kun venäläinen retkikunta oli aiheuttanut hämmennystä tutkiessaan sukellusveneellä pohjoisnavan halki kulkevaa merenpohjaista vuorijonoa, missä uskotaan olevan huomattavia luonnonvaroja. Tapauksella Venäjä pyrki perustelemaan oikeuttaan aluevesien laajentamiseen¹¹¹. USA on jo osoittanut pystyvänsä turvaamaan energian saannin alueensa ulkopuolelta voimapolitiikalla. Ilmeisesti Venäjällä ollaan valmistautumassa samaan, tai ainakin valmistaudutaan puolustamaan omia ja omaan etupiiriin kuuluvia resursseja. Asevoimien nykyinen doktriini ja mielipiteet vuonna

¹¹⁰ Nezavisimoe Voennoe Obozrenie 27.2.2009

¹¹¹ Kts esim.

<http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Ven%C3%A4%C3%A4isten+sukellusveneiden+teht%C3%A4v%C3%A4+pohjoisnavalla+onnistui/1135229184244>

2009 julkaistavaksi aiotusta uudesta doktriinista ¹¹² ottavat huomioon Venäjän elintärkeiden intressien suojaamisen.

Lähinnä sotilaat ja tutkijat ovat pohdiskelleet julkisesti ydinaseiden käyttömahdollisuuksia. Tämä on tapahtunut hyvin yleisellä tasolla keskittyen tarvittavaan tuhovoimaan, maalien valintaan ja ydinaseiden käyttöön johtaneeseen tilannekehitykseen. Venäjä ei siis julkisesti ilmaise mahdollisuuksiaan käyttää ydinasetta. Poliitikoista vain ylin johto on oikeutettu tuomaan esille ydinaseiden sijoittamisiin ja suuntaamiseen liittyviä periaatteita poliittisissa taroituksissa. Muiden tehtävänä on lähinnä kommentoida asian teknistä suorittamista, mutta ei ottaa kantaa asian järkevyyteen tai tavoitteisiin.

Suoranaista uhkailua venäläisessä retoriikassa ei esiinny, mutta ydinaseisiin yhdistettäviä sanontoja käytetään ja tulkinta jätetään kuulijalle. Hyvä esimerkki on Kaliningradin ja Iskander-ohjusten kysymys. Onko Kaliningradissa jo ydinaseita, mikä on Iskanderin todellinen kantama ja voidaanko se varustaa ydinkärjellä? Venäläisten vastaus vetoaa aina laillisuusperiaatteen ja solmittuihin sopimuksiin.

Ulkopoliittisessa käyttäytymisessä ydinaseilla on keskeinen rooli, vaikka aseita ei julkisesti mainitakaan vaikutusmielessä. Ydinaseet muodostavat Venäjän voiman ja turvallisuusajattelun rungon, jonka pohjalta voidaan tehdä merkittäviä poliittisia päätöksiä. Ydinaseet yhdistettynä mittaviin luonnonvaroihin tekevät Venäjästä omavaraisen tekijän, joka voi ohittaa suurvaltoja lukuun ottamatta muiden mielipiteet päätöksenteossa. Tässä mielessä Venäjälle on samantekevää onko politiikan kohteena maa, jolla on ydinaseita tai maa, jolla niitä ei ole. Tutkimuksessa tarkastelluissa tapauksissa Venäjä pyrki vaikuttamaan NATO:n jäseniin, tai sellaisiksi pyrkiviin maihin, joten Venäjän tavasta vaikuttaa ydinaseettomiin maihin ydinasepolitiikalla ei saatu näyttöä.

Ydinaseet ovat Venäjän suvereniteetin takuu. Aseista ei olla luopumassa pitkään aikaan ja ydinasetriadia kehitetään jatkuvasti. Perusteena esitetään jatkuva geopoliittisen ja geostrategisen tilanteen huonontuminen, joka on tulkittavissa NATO:n leviämisenä itään.

Eri toimijoiden diskursseissa erona näkyy tutkijoilla tietynlainen vapaus muiden ajatuksista. Valitut tutkijat toimivat kansainvälisessä ympäristössä eikä heitä sido esimiesten mielipiteet

¹¹² Voенно-Промышленный курер 4.3.2009 Armeijankenraali Nikolai Makarov

tai ohjeet. Se tuo erilaisia vivahteita näkemyksiin, mutta pääsääntöisesti tekstit noudattelevat valtionjohdon linjauksia.

INF –sopimuksen rikkomiseen liittyviä havaintoja ei löytynyt lainkaan. Venäjän päätöksentekoprosessiin ei kuulu avoimuus ja poliittiset ratkaisut ovat vaikeasti ennakoitavissa, joten tietojen saaminen Venäjän ydinasepolitiikasta ja ydindoktriinista perustuu jatkossakin arvioihin.

LÄHTEET

INTERNET-LÄHTEET

Arms expo

arms-expo.ru ”Генерал Богатинов: Задача по размещению ОТРК "Искандер" в Калининградской области в случае необходимости будет выполнена”
<<http://www.arms-expo.ru/site.xp/049057054050124053051056054.html>> viitattu 8.4.2009

Belorusskie novosti

Naviny.by “Defense ministry says that Russian deployment of nuclear facilities in Belarus is matter of "highest-level" politics” 28.8.2007
<http://naviny.by/rubrics/inter/2007/08/28/ic_articles_259_152474/> viitattu 22.12.2008

Ezhedevnyi Zhurnal

Ezhedevnyi Zhurnal ” Новая холодная война или фарс?” 20.8.2007
<<http://www.ej.ru/?a=note&id=7340>> viitattu 22.12.2008

Federation of American Scientist

Federation of American Scientist R-29RM / SS-N-23 SKIF
<<http://www.fas.org/nuke/guide/russia/slbm/r29rm.htm>> viitattu 28.12.2008

Federation of American Scientist INF –sopimus
<<http://www.fas.org/nuke/control/inf/index.html>> viitattu 8.4.2009

Federation of American Scientist START –sopimus
<<http://www.fas.org/nuke/control/start1/index.html>> viitattu 8.4.2009

Federation of American Scientist SORT –sopimus
<<http://www.fas.org/nuke/control/sort/fs-sort.html>> viitattu 8.4.2009

Interfax

Interfax.ru ”Глава ПБСН предупреждает о неизбежности возмездия” 1.12.2008
<<http://www.interfax.ru/print.asp?sec=1446&id=48708>> viitattu 22.12.2008

Ipsnews

Ipsnews.net “U.S., Russia Affirm Ideal of "Nuclear-Free" World” 31.3.2009
<http://ipsnews.net/news.asp?idnews=46381> viitattu 15.4.2009

Helsingin sanomat hs.fi

Helsingin Sanomat ”Venäläisten sukellusveneiden tehtävä pohjoisnavalla onnistui” 2.8.2007
<<http://www.hs.fi/ulkomaat/artikkeli/Ven%C3%A4isten+sukellusveneiden+teht%C3%A4v%C3%A4+pohjoisnavalla+onnistui/1135229184244>> viitattu 11.4.2009

Kraznaja Zvezda

Kraznaja Zvezda ”С МОРЯ И С ВОЗДУХА” 19.8.2005
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=8117601>> viitattu 29.12.2008

Kraznaja Zvezda ”ЩИТ БЕЗОПАСНОСТИ НАДЕЖЕН” 1.4.2006
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=9254269>> viitattu 29.12.2008

Kraznaja Zvezda ”ПРОРЫВ РОССИИ В НОВЫЙ ВЕК” 15.12.2006
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11186975>> viitattu 29.12.2008

Kraznaja Zvezda ”ЯДЕРНАЯ ”ТРИАДА” СУВЕРЕНИТЕТА” 18.4.2008
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11855599>> viitattu 27.10.2008

Kraznaja Zvezda ”АСИММЕТРИЧНЫЙ ХОД РОССИИ” 21.2.2007
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11547945>> viitattu 28.12.2008

Kraznaja Zvezda ”АРХИТЕКТУРА ЯДЕРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ” 5.9.2007
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=12534463>> viitattu 28.12.2008

Kraznaja Zvezda ”ВОЗМЕЗДИЕ НЕОТВРАТИМО” 31.10.2007
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=12847151>> viitattu 28.12.2008

Kraznaja Zvezda ”ОРУЖИЕ СДЕРЖИВАНИЯ” 11.9.2008
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=18881316>> viitattu 28.12.2008

Kraznaja Zvezda ”К НОВОМУ ДОГОВОРУ ПО СНВ” 14.3.2009
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=19732432>> viitattu 15.4.2009

Kraznyj vojn

Kraznyj vojn ”ВОЗРОДИТЬ ВОЕННУЮ МОЩЬ” 24.6.2006
<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=10044660>> viitattu 27.10.2008

Kreml.org

Kreml.org ”Андрей Кокошин об укреплении реального суверенитета России” 20.5.2008
<<http://www.kreml.org/news/181774388>> viitattu 28.12.2008

Methodix.com

Diskurssianalyysi
<<http://www.methodix.com/fi/sisallys/index>> viitattu 26.9.2008
Sivujen käyttö vaatii maksullisen käyttäjätunnuksen

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie ”Опасные реальности глобальной стабильности”
23.7.2004
viitattu 27.10.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "Метаморфозы стратегического сдерживания"
15.4.2005

< <https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=7604813>> viitattu
28.12.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "Ядерное сдерживание: реальности и химеры"
14.5.2005

< <https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=6240663>> viitattu
27.10.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "Последняя тайна" 10.6.2005

< <https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=7815114>> viitattu
28.12.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "АЛЬТЕРНАТИВЫ ПОКА НЕТ" 02.02.2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11451523>> Viitattu 27.10.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "ШАГ НЕНУЖНЫЙ И ОПАСНЫЙ" 2.3.2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11627303>> viitattu 29.12.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "ОТ РЕДАКЦИИ" 9.11.2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=12922290>> viitattu 29.12.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "ГЕНШТАБ ИНФОРМИРУЕТ ЗАГРАНИЦУ"
26.12.2008

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=19400922>> viitattu 28.12.2008

Nezavisimoe Voennoe Obozrenie "НОВЫЙ ДОГОВОР О СНВ: БАЗОВЫЕ ПРИНЦИПЫ
ДОКУМЕНТА" 27.2.2009

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=19656628>> viitattu 15.4.2009

NEWSru.com

NEWSru.com "Россия придумала ответ на ПРО: баллистические ракеты прилетят в
Штаты через Южный полюс" 24.7.2008

<<http://www.newsru.com/russia/24jul2008/rockets.html>> viitattu 27.10.2008

NEWSru.com "После размещения американской ПРО Польша становится
"приоритетным объектом" для удара России" 15.8.2008

<<http://palm.newsru.com/arch/world/15aug2008/piora.html>> viitattu 27.10.2008

Obozrevatel – Observer

Obozrevatel – Observer "О ядерном сдерживании в современных условиях" No 11 2004

<<http://www.iss.niit.ru/pub/pub-48.htm>> viitattu 22.12.2008

Pravda.ru

Pravda.ru "USA deeply concerned about Russian nuclear-capable bombers returning to Cuba"
23.7.2008

<<http://english.pravda.ru/russia/politics/23-07-2008/105854-russian-bombers-0>> viitattu
22.12.2008

Rianovosti

rian.ru ”Всполошились” 20.11.2007

<<http://www.rian.ru/authors/20071120/88760781.html>> viitattu 9.4.2009

RosBiznesKonsalting

top.rbc.ru ”Ю.Балуевский: Россия может применить ядерное оружие” 19.1.2008

<<http://top.rbc.ru/politics/19/01/2008/134737.shtml>> viitattu 28.12.2008

Rossiiskoe Voennoe Obozrenie

Rossiiskoe Voennoe Obozrenie ”Войска гарантированного сдерживания” No. 12 2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=13269254>> viitattu 29.12.2008

Russian Strategic Forces

Russian Strategic Forces ”Strategic fleet”

<<http://russianforces.org/navy/>> viitattu 28.12.2008

Strazh Baltiki

Strazh Baltiki ”Визит. ЛЕКЦИЯ ДЛЯ НАТО” 20.7.2004

< <https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/searchresults/article.jsp?art=13&id=6585202>> viitattu 30.12.2008

Strazh Baltiki ”Актуально. УДАРНАЯ СИЛА АРМИИ” 23.11.2004

< <https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/searchresults/article.jsp?art=12&id=7152133>> viitattu 29.12.2008

Suomen puolustusministeriö

Suomen puolustusministeriö. ”Puolustusministeri Serdjukov puhuu” 12.12.2008

<<http://www.defmin.fi/index.phtml?s=441> > viitattu 22.12.2008

Suvorovski Natisk

Suvorovski Natisk ”Ядерный щит Родины по-прежнему надежен” 12.9.2006

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=10435546>> viitattu 22.12.2008

Telegraph.co.uk

Telegraph.co.uk ”Russia threatens nuclear attack on Ukraine” 17.2.2008

<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1578444/Russia-threatens-nuclear-attack-on-Ukraine.html>> viitattu 22.12.2008

The BEING HAD times

<http://bhtimes.blogspot.com> ”Defense ministry says that Russian deployment of nuclear facilities in Belarus is matter of "highest-level" politics” ja ”Russian Official Downplays Belarus Nukes Talk” 30.8.2007

<http://bhtimes.blogspot.com/2007_08_30_archive.html> viitattu 22.12.2008

Timesonline

Timesonline.co.uk "Putin says Russia to get new nuclear weapons" 18.10.2007
<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article2687252.ece> viitattu 10.4.2009

Venäjän presidentin viralliset internet-sivut www.kremlin.ru

Loppupuheenvuoro asevoimien johdon kokouksessa 17.11.2004
http://www.kremlin.ru/appears/2004/11/17/1845_type63378_79565.shtml viitattu 22.12.2008

Presidentin, puolustusministerin ja Pääesikunnan päällikön työtapaamisen alku 3.11.2005
http://www.kremlin.ru/appears/2005/11/03/1636_type63378_96648.shtml viitattu 10.4.2009

Presidentin ja puolustusministerin työtapaamisen alku 21.12.2005
http://www.kremlin.ru/appears/2005/12/21/1859_type63378_99211.shtml viitattu 10.4.2009

Venäjän ja Ukrainan presidenttien lehdistökonferenssi 12.2.2008
<http://www.kremlin.ru/text/appears/2008/02/160013.shtml> viitattu 22.12.2008
http://www.kremlin.ru/eng/speeches/2008/02/12/2018_type82914type82915_160088.shtml

Lehdistökonferenssi sotaharjoituksen "Mirnaja Missija 2007" jälkeen 17.8.2007
http://www.kremlin.ru/appears/2007/08/17/1931_type63380type82634_141795.shtml viitattu 22.12.2008

Avaussanat sotilaspiirien komentajien tapaamisessa 26.9.2008
http://www.kremlin.ru/appears/2008/09/26/2013_type63374type63376type82634_206944.shtml viitattu 29.12.2008

Venäjän ulkoministeriön viralliset internet-sivut www.mid.ru

Ulkoministerin vastaukset Venäjän Euroopan liiketoimintayhteisön (Ассоциации европейского бизнеса в России) kokouksessa esitettyihin kysymyksiin 10.12.2008
http://www.mid.ru/brp_4.nsf/2fee282eb6df40e643256999005e6e8c/f00e2f8241302a46c325751c00417795?OpenDocument viitattu 8.4.2009

Virtuaaliammattikorkeakoulu amk.fi

Diskurssianalyysi
<https://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348625202/1194356849706.html.stx> viitattu 26.9.2008

Voенно-Promыshlennyi kurer

Voенно-Promыshlennyi kurer "ТЕНДЕНЦИИ. ЯДЕРНЫЙ ФАКТОР ГЕОПОЛИТИКИ" 18.5.2005
<https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=7726904> viitattu 27.10.2008

Voенно-Promыshlennyi kurer ”НА ВСЯКУЮ ПРО НАЙДЕТСЯ СВОЙ ”ПИОНЕР””
28.2.2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11601271>> viitattu 29.12.2008

Voенно-Promыshlennyi kurer ”ОТКУДА ИСХОДИТ ОПАСНОСТЬ” 3.10.2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=12679852>> viitattu 28.12.2008

Voенно-Promыshlennyi kurer ”ПОТЕНЦИАЛ ЯДЕРНОГО СДЕРЖИВАНИЯ” 6.2.2008

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=13387104>> viitattu 27.10.2008

Voенно-Promыshlennyi kurer ”ГАРАНТИРОВАННО УНИЧТОЖИТЬ ЛЮБОГО АГРЕССОРА” 21.11.2007

<<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=11709663>> viitattu 27.10.2008

Voенно-Promыshlennyi kurer ”НОВАЯ ВОЕННАЯ ДОКТРИНА” 4.3.2009

<<https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/searchresults/article.jsp?art=31&id=19682528>> viitattu 11.4.2009

Vojennaja Mysl

Vojennaja Mysl ” АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРОБЛЕМ ЯДЕРНОГО СДЕРЖИВАНИЯ И ДОСТАТОЧНОСТИ ЯДЕРНЫХ ВООРУЖЕНИЙ” 31.7.2004

<<https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=6666088>> viitattu 28.12.2008

Vojennaja mysl ” СЛОВО ЮБИЛЯРАМ. Концептуальные основы стратегического сдерживания” 31.1.2005

< <https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=7337129>> viitattu 28.12.2008

World Politics Review

World Politics Review “Russian Bombers Rehearse Nuclear Attacks Against the United States” 20.8.2007

<<http://www.worldpoliticsreview.com/article.aspx?id=1048>> viitattu 22.12.2008

MUUT LÄHTEET

Anttila, Markku ja Forss, Stefan (1992) *Entisen Neuvostoliiton ydinaseet*. STYX –projekti.

Forss, Stefan (1993) *Suomen lähialueen ydinaseet*. STYX-projekti

Forss, Stefan (2003) *Venäjän ydinasevoimat. Arvio niiden nykytilasta ja tulevaisuudesta*.

Plater-Zyberk, Henry (2008) *The Russian Challenge – Tanks and Banks*. Maanpuolustus-korkeakoulun Strategian laitoksen Venäjä-seminaari lokakuussa 2008, luonnos

Wardak, Ghulam Dastagir, Turbiville, Graham Hall Jr ja Garthoff, Raymond L. (1989) *The Voroshilov lectures. Materials from the soviet general staff academy*. National Defence University Press, Washington DC

LIITTEET

LIITE 1 HENKILÖLUETTELO

LIITE 2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

KAPTEENI MIKKO KOKKOSEN TUTKIMUKSEN LIITE 1

HENKILÖLUETTELO

Afajasjev, V.A.

Eversti, päällikön sijainen Yleisesikunnan Sotilas-strategisen tutkimuksen keskuksessa

Arbatov, Aleksei

Venäjän tiedeakatemian kansainvälisen turvallisuuden keskuksen johtaja

Balujevski, Juri

Armeijankenraali, Venäjän turvallisuusneuvoston sihteerin sijainen, Yleisesikunnan päällikkö 3.6.2008 asti

Dvorkin, Vladimir

Kenraalimajuri, Maailmantalouden ja kansainvälisten suhteiden instituutin Kansainvälisen turvallisuuden keskuksen tutkija

Hrjapin, A.L.

Eversti, Yleisesikunnan Sotilas-strategisen tutkimuksen keskuksen johtava tutkija

Ivanov, Sergei

Venäjän puolustusministeri 2001 – 2007

Jesin, Viktor

Kenraalieversti, Turvallisuuden, puolustuksen ja oikeusjärjestyksen ongelmien akatemian varapresidentti. Entinen Strategisten ohjusjoukkojen pääesikunnan päällikkö.

Ivashov, Leonid

Kenraalieversti, Geopoliittisten ongelmien akatemian presidentti

Kokoshin, Andrei

Entinen Venäjän turvallisuusneuvoston sihteerin

Korobushin, Varfolomej

Kenraalieversti, Sotilatieakatemian varapresidentti

Kreidin, S.V.

Eversti, osastopäällikkö Puolustusministeriön 27:nnessä tieteellisessä tutkimusinstituutissa

Lavrov, Sergei

Venäjän ulkoministeri

Makarov, Nikolai

Armeijankenraali, Yleisesikunnan päällikkö 3.6.2008 alkaen

Nogovitsyn, Anatoli

Kenraalieversti, Yleisesikunnan päällikön sijainen, Ilmavoimien komentajan sijainen 2002 - 2008

Radtshuk, Aleksandr

Sotilastiedeakatemian professori

Serdjukov, Anatoli
Venäjän puolustusministeri 2007 alkaen

Solovtsov, Nikolai
Kenraalieveteri, Strategisten ohjusjoukkojen komentaja

Sosvovski, Mihail
Eversti, Professori, Strategisen tasapainon Instituutin informatiivis-analyyttisen osaston vanhempi tutkija

Suhorutshenko, V.V.
Eversti, Puolustusministeriön 27:n tieteellisen tutkimusinstituutin päällikön sijainen

Surikov, Alekdander
Venäjän suurlähettiläs Valko-Venäjällä

Verhovtsev, Vladimir
Kenraalieveteri, Puolustusministeriön 12:n Päähallinnon päällikkö

Henkilöiden asema on selvitetty heidän kirjoittamassaan artikkelissa, tai haettu internetistä henkilön kotisivuilta esim. arbatov.ru tai Asevoimien sivuilta mil.ru.

KAPTEENI MIKKO KOKKOSEN TUTKIMUKSEN LIITE 2
TEOREETTINEN VIITEKEHYS

